

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1035.

CHICAGO, ILL., 14. JULIJA. (JULY 14,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Zidje in Henry Ford.
Angleško-ameriški spor radi vojne flote.
Kralj Faud v Londonu.
Ekonomska situacija v Italiji.
Kazimirjeva petindvajsetletnica.
Organizirani premogarji v Ohiju zavrgli ultimatum operatorjev.
Demonstracije in shodi za osvoboditev Sacco in Vanzettija.
Boji med italijanskimi fašisti ogrožajo enotnost stranke.
Workers' Party in njene nepravilnosti.
Moč dolarja v agitaciji.
Francija bo skrajšala obvezno vojaško službo.
Iz Chicaga do Radovljice.
Kitajska—pomen njene revolucije. (Nadaljevanje.)

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Kakšna sredstva nam pripomorejo do napredka.
Iz južne Colorade. — O "Hrbtenici".
Prvi shod, na katerem je govoril A. Kristan, se je vrátil v Waukeganu.
Voditelj slovenskega združenstva bo govoril na shodu v Chicagu.
Velika udeležba na milwauškem shodu.
Datum shodov v državi Ohio, na katerih bo govoril s. A. Kristan.
Kansaške naselbine napredujejo v gibanju JSZ.
Kampanja za razširjenje "Proletarca".
Agitatorji na delu.
Zapisnik seje eksekutive JSZ.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtak. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates: United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign-Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

CENIK KNJIG

ki jih ima v zalogi Proletarec.

LEPOSLOVNE KNJIGE, ROMANI, POVESTI IN CRTICE.

AGITATOR, (Janko Kersnik), vez.	1.00
AMERIŠKI SLOVENCJI, (izdala SNPJ.), ameriška zgodovina, zgodovina SNPJ in slovenskih naselbin. Ilustrirana. Vezana v platno	\$5.00
BEDAKOVA IZPOVED, broš. \$1., vezana	1.50
BEG IZ TEME, (ruski pisatelj) broširana \$1.25, vezana	1.75
BELE NOCI-MALI JUNAK, (F. M. Dostojevski) povesti, broširana	.55
BLAGAJNA VELIKEGA VOJ-VODE, roman, broširana	.75
BILKE, povesti, broširana	.45
BOJ ZA PRAVICO, povest, vezana	.75
BOY, (Lois Ooloma), roman, 269 strani, broš. 35c, vezana	.50
BREZ ZARJE, (Milan Pugelj), 176 strani; trdo vezana	.90
ČETRTEK, (G. K. Chesterton), fantastičen roman, vezana	.75
ČRNI PANTER, (Milan Pugelj), črtice, broširana	.75
CVETKE, šopek pravljic	.20
CYKLAMEN, (Janko Kersnik), vez.	1.10
DEČEK BREZ IMENA, (V. Levstik), vez.	1.20
DETELJICA, povest, broširana	.45
DEVETI JANUAR, (Gorki) broš.	.25
DON CORREA, (G. Keller), roman	.25
DOBE, (Dr. Ivan Lah), povest, vezana	.45
DE. HINKO DOLENEC, zbrani spisi, broš.	.60
DVE SLIKI, povest, broširana	.60
FAROVA KUHAČICA, (J. & Baar), povest, broširana	.75
FILIZOFŠKA ZGODBA, (Aleja Jirasek), broš. 40c, vezana	.50
FRANČKA in drugo, povest broširana	.40
GADJE GNEZDO, (Vlad. Levstik), 219 strani, broš. 75c, trdo vezana	1.00
GOLEM, (G. Meyrink), roman, broš. 75c, vezana	1.00
HEPTAMERON, (Margareta Valois), povest, broširana	.40
HUMORESKE, GROTESKE IN SATIRE, (VI. Azov in Teffi), broširana	.60
IGRALEC, (F. M. Dostojevski), broširana, 264 st.	.75
JIMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair, prev. I. M.) vezana v platno	\$1.00
JUG, (P. Chochołouszek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana 85c, vezana v platno	1.25
JUNAK NAŠEGA ČASA, (M. J. Lermontov), broširana	.75

JUREKICA AGICEVA, (Ka. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani broširana 75c, vezana v platno	1.00
KAJ SI JE IZMISLIL DOKTOR OKS, (Jules Verne), broširana	.35
KAZAKI, (L. Tolstoj), broširana, 308 strani	.75
KONFESIJE LITERATA, (J. S. Machar), zbirka spisov, trdo vezana	.75
KRES, letnik, 1922 lično vezana	1.50
KUHINJA PRI KRALJICI GO-SJI NOŽICI, (Anatole France), broširana 85c, vezana	1.10
LETEČE SENCE, (S. H. Vajansky), roman	.50
LISJAKOVA HČI, povest, broširana	.50
LJUBLJANSKI TIPI, (Jos. Suchy) vezana	.90
LJUDSKE POVESTI, (Fr. Jaklič), broširana	.65
LJUDSKE PRIPOVEDKE, (L. N. Tolstoj), broš.	.85
MARJETICA, idila, broširana	.75
MATERINA ŽETEV, pripovedke iz Dalmacije	.75
MATI NARAVA PRIPOVEDU-JE, (K. Ewald), prirodoznanstvene pravljice, vezana	1.00
MOJE ŽIVLJENJE, (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno	.55
NA KRIVIH POTIH, povest, broširana	.40
NABA VAS, (A. Novačan) I. in II. del, vez. dve knjige	2.50
NABA LETA, (M. Pugelj), novele, broširana	.75
NESEBONICA, (I. S. Turgenjev), broš.	.50
NJENO ŽIVLJENJE, (Zofka Kveder-Demetrovič), povest, broširana	.75
OBČINSKO DETE, (Bran. Nušič), roman dojenčka, broš.	.65
OBISKI, (Izidor Cankar), vezana	1.40
OB 50-LETNICI DR. JANEŽA EV. KREKA	.25
OGLENICA, povest, broširana	.40
PASTI IN ZANKE, (I. & Orel), broširana	.40
PATRIA, povest iz irske junške dobe, broširana	.40
PIKOVA DAMA, (A. S. Puškin), povest, broš.	.40
PINGVINSKI OTOK, (Anatole France), vezana	1.20
PISANA MATI, povest, broširana	.45
PLAT ZVONA, (Leonid Andrejev), vezana	.75
PLEBANUS JOANNES, (L. Pregelj), broširana	.75
POD SVOBODNIM SOLNCEM, (F. S. Finžgar), povest davnih dedov, dve knjige, 635 strani, vez.	2.50
POJEDINA PRI TRIMALHIJO-NU, povest, broš.	.45

POVEST O SEDMIM OBESE-NIH, (Leonid Andrejev), broširana	.80
POVESTI, (Lovro Kuhar), broš.	.60
POVESTI MAKSIMA GORKIJA, broširana, 210 strani	.75
POVESTICE, (Rabindranath Tagore), broširana	.40
POZIGALEC	.25
PRAVLJICE, (Fr. Milčinski), s slikami, vez.	1.00
PRAVLJICE, (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00
PRELEPA VASILJICA, in druge ruske pravljice, broširana	.40
PRVA LJUBEZEN, (I. S. Turgenjev), vez.	1.00
PTIČKI BREZ GNEZDA, (Fr. Milčinski), povest, vezana	1.00
RAZKRINKANI HAZBURŽANI, broširana	.50
RAZNE POVESTI, broširana	.71
SAMOSILNIK, (A. Novačan), deset povesti, broširana	.75
SANIN, (M. Arcibašev), vez. 488 strani	1.60
SAVICEV PESIMIZEM, (E. Kristan), novela, broširana	.50
SLIKE IZ REVOLUCIJE, (M. Arcibašev), vezana	.80
SMREKAR-ORNOVOJNIK, s karikaturni	.50
SOSEDJE in druge novele, (A. P. Čehov), broširana	.50
SROE, novele, vezana	.50
SREČOLOVEC, povest, broširana	.55
SPISI ANDREJKOVEGA JO-ZETA, V. zv. vezan	.75
I., III., IV., VI., VII., VIII. sv. broširani, po	.30
S POTI, (Izidor Cankar), potopisne četrtice, broširana	.75
SPOVED, (L. N. Tolstoj), broširana	.40
STARA DEVICA, povest, broširana	.45
STAROINDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. Suchy), broširana	.35
STEPNI KRALJ LEAR IN HI-ŠA OB VOLGI, (I. S. Turgenjev in S. Stepnjak), povesti, broširana	.60
SVETNIK, (A. Fogazzaro) roman, broširana \$1.15, vezana	1.50
SVETOBOR, povest, broširana	.65
TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani	.75
TARZAN SIN OPICE, (E. R. Burroughs), vezana	1.10
TIK ZA FRONTO, (D. Feigel) broširana	.65
TRI POVESTI, (L. Tolstoj) broširana	.40
UDOVICA, (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.	.30

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1035.

CHICAGO, ILL., 14. JULIJA, (JULY 14,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravištvo (Office) 2639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

ŽIDJE IN HENRY FORD.

Multimilijonar Henry Ford je velik sovražnik židovstva. V svojem mesečniku "Dearborn Independent" je skozi vrsto let priobčeval članke, v katerih je razkrival "zarote mednarodnega židovstva". Zadostovalo je, da je bil tukaj ali tam zraven Žid — in že je bil podan sam na sebi dokaz, da so velike židovske zarote za osvojitve Amerike in vsega sveta v resnici ustvarjajo.

William J. Cameron je urednik Fordovega mesečnika, a za uredništvo je vedno jemal odgovornost Ford sam, dasi jo je na sodiščih, če mu je kazalo, tajil. Cameron je v sporazumu s Fordom napovedal vojno židovstvu, in tako so iz Fordove uredniške pisarne izšli ne le mnogoteri članki, ampak tudi knjige, ki so ameriško ljudstvo svarile pred židovsko okupacijo.

To se je nadaljevalo, dokler ni par Židov, med njimi Aaron Sapiro, poskusilo, če se ne bi dalo Forda izučiti na sodiščih, da so časi protizidovskih progono minili. Aaron Sapiro je po poklicu odvetnik, pečal pa se je največ z ustanavljanjem farmerskih zadrug. Propagiral je med ameriški kmetovalci nauk, da je njihova ekonomska rešitev v kooperativnem oddajanju pridelkov na trg. Ustanovil je mnogo zadrug, in marsikatera izmed njih je propadla. Ene so uspele. Sapiro ni delal zastonj — kajti to ni navada advokatov — vzlic temu je storil za farmerje veliko dobrega. Fordov urednik pa ga je porabil za enega izmed mnogih dokazov, kako hoče mednarodno židovstvo ekonomsko podjarmiti ameriške farmerje, ameriške žitnice in ameriški trg.

Če bi Henry Ford ne bil multimilijonar, če ne bi bil lastnik največjih avtomobilskih tovarnen na svetu, in če ne bi toliko politiziral, bi njegovo protizidovsko propagando le malokdo vpošteval. Toda Henry je Henry — vreden je okrog tisoč milijonov dolarjev in še nekaj milijonov več. To šteje.

Sapiro je tožil Forda za milijon dolarjev odškodnine vsled obrekovanja. Ford je najel za svojega glavnega zagovornika missourskega senatorja James Reeda, in poleg njega kopo drugih vplivnih odvetnikov. Razprava pred

sodiščem je trajala par tednov, potem pa je bila razveljavljena vsled "tehničnih napak" (advokatski trik) in preložena na jesen. Forda stane tožba že sedaj okrog milijon, kajti advokatje ki jih je najel niso zadovoljni z malimi vsotami, razun tega pa je potrošil z nabiranjem dokazov proti Židom, v tem slučaju posebno proti Sapiro, par sto tisočakov. Pravijo, da tudi Sapirovi stroški znašajo približno milijon. Razprava bi imela biti v septembru obnovljena, in zopet bi stalo par milijonov. Ali Henryju ni toliko za milijon ali dva, pač pa za trg, in za "čast" ter ugled. Začel je premišljevali, če ni zopet "potegnjen". Čim bolj je mislil, bolj je spoznaval, da Židje sami na sebi niso zlo.

Dne 7. julija je ameriško javnost iznenadila vest, da Henry Ford preklicuje svojo gonjo proti Judom. Obžaluje vse, kar je bilo pisanege slabega o njih v njegovem listu. Časnikarji so vpraševali drug drugega — čemu je to storil? a nihče ni znal razrešiti uganke. Zelo naglo je to prišlo, in pa nepričakovano! Mar se je Henry zbal? Ali mu Židje škodujejo? Tri milijone jih je v tej deželi, in kaj je to v primeri s sto desetimi milijoni! Pa vendar, Henry je preklical, in "mednarodni jud" je v njegovem listu prenehal biti strašilo.

Henry Ford je zelo nezanesljiv človek. Marsikaj je podvzel v politiki, in vse se mu je ponesrečilo. Med vojno si je nadel celo naloge, da napravi med evropskimi deželami mir, najel je ladjo ter odšel z mirovno ekspedicijo v Evropo. Ali "pomirjevalci" so se že na morju tako skregali, da jim ni kazalo drugega kakor povrniti se v Zedinjene države, da se pomirijo, Evropo pa so prepustili usodi.

Tožbo, ki jo je Henry Ford naperil po vojni proti čikaški "Tribuni" radi obrekovanja, je dobil. Tožil jo je za milijon, sodnik pa mu je določil en bakren cent odškodnine. Stala ga je do dva milijona dolarjev. Na sodišču so se Fordovi in "Tribunini" advokati prepirali, kdo je bil lojalnejši tekom svetovne vojne. Odvetniki so služili, Ford in "Tribune" sta pa plačevala. Druge nezgode ni bilo.

V Zedinjenih državah je, kot omenjeno, okrog tri milijone Židov. Nekateri izmed njih so bankirji, tovarnarji in trgovci. Kontrolirajo mnogo kapitala, precej industrije in trgovine, toda v ameriškem finančnem svetu Židje niso odločilen faktor.

Gonja proti njim od strani Forda je bila torej brez prave podlage, zato se je morala porušiti. Toda Fordovi agentje so jo opravičili z motivacijo, da je on prvotno, ko je zasnoval boj proti židovstvu, imel v mislih le boj proti tistem židovstvu, ki je v službi mednarodnega socializma in boljševizma. — Imel je pri tem samo "patriotične" motive.

Poročajo, da bodo tožbe Židov proti Fordu poravnane izven sodišča. Ford je preklical, in ima denar, ki mu omogoča, da se lahko tožari naprej, ali pa izposluje poravnavo.

Tak je Henry Ford v politiki. V avtomobilski industriji je imel srečo, da je bil prvi med prvimi, da je dobil v svoje delavnice večake, in da je njegova kara dobila sloves, čeprav ni bila lepa. Bila je poceni, in to je tudi nekaj. Ali v politiki ni pokazal nikakršne sposobnosti. Če delajo drugi zanj v njegovih tovarnah, se mu izplača. Če pa delajo zanj drugi tam kjer je treba samo misliti, je imel in ima škodo. Če bi imel enako srečo, oziroma nesrečo, v industriji, bi ne prišel nikoli do milijarde. Fordovi slučajji v industriji in politiki pomenijo, da je mogoče doseči uspehe z ljudmi, ki so priklenjeni na gotove delavnice in delajo ter mislijo po navodilu, niso pa mogoči, ako se najame mislece, da naj mislijo po navodilu. Kajti kdor zna resnično misliti, ne more misliti po navodilu in po ukazih.

Ekonomska situacija v Italiji.

Italija vzlíc svojemu opevanemu fašizmu ni rešila težkih gospodarskih problemov, zato se je zatekla k zniževanju plač. Delavci morajo sprejeti znižanje, podjetja pa morajo svojim izdelkom primerno znižati cene. Delavci znižanje sprejemajo, ker ne smejo stavkati in početi ničesar kar jim ni dovoljeno, a trgovina bo že znala najti izhod, da ostanejo cene visoke. Ekonomska kriza bo s tem povečana. Lira je baje stabilizirana, toda umetno. Številke, ki so jih v svojih poročilih objavili oddelki italijanske vlade, pokazujejo, da je bilo meseca marca 894 bankrotov in aprila 842. Med bankrotiranimi podjetji je mnogo denarnih zavodov. Italijansko gospodarstvo gre rakovo pot. Fašistično časopisje ni smelo poročati o polomu neke milanske banke, katere obveznosti znašajo 400 milijonov lir.

Vladna statistika pravi, da je imela Italija to pomlad 228.000 brezposelnih delavcev, 61.700 pa jih je delalo od dva do tri dni na teden.

Amerikanci in Angleži nadaljujejo s prepirom.

Coolidgova razoborožitvena konferenca v Ženevi, Švica, na kateri so zastopane Zedinjene države, Anglija in Japonska, je objeta ves čas v znamenju tekme med "najbogatejšo republiko na svetu" in pa med "vladarico morjá".

Angleži pravijo, da njihove kolonije zahtevajo veliko vojno mornarico, medtem ko Zedinjene države nimajo take potrebe. Ali zastopniki ameriške Unije so ponosni, kajti danes so Zedinjene države prva svetovna sila! Za enkrat so pripravljene dovoliti Angliji enako veliko vojno mornarico kakor sebi, kar je "milo", oziroma prijateljstvo do Anglije. Angleži pa se togote, če pa se spuste v tekmo — ne pomeni to samo tekmo, ampak v teku nekaj let tudi vojno. Vojna pa je že sedaj, čeprav ne krvava, ali vendarle se vrši v znamenju tekme za nadvlado. Dolgo let je imela Anglija prvo besedo. V bodoče jo hočejo Zedinjene države. In ker odloča v tem sistemu bogastvo, jo bodo imele. Anglija se bo polagoma podala, situacija pa vsled tega ne bo spremenjena, kajti imperializem in kapitalizem ostaneta, seveda, dokler bo delavstvo pustilo.

Kralj Faud v Londonu — pojedina in moč.

Egipt ima kralja, kateremu je ime Fuad. V začetku julija je prišel v London obiskati angleškega kralja. Egipt je samostojna kraljevina, toda pod protekcijo Velike Britanije, kar pomeni, da so Egipčani podložni angleškemu kralju veliko bolj kakor pa so mu podložni Angleži.

Kralj Fuad je priredil v palači egipčanskega poslanika v Londonu angleškemu kralju svečano pojedino, ki je stala, kot so poročali iz Londona, dva in pol milijona dolarjev. Nadaljni opis je nepotreben. Vsota je visoka, in vsakdo si lahko v domišljiji predstavi pomp, sijaj zlata ter dragih kamnov, livrej in kostumov.

Egipt se bori za osvoboditev izpod nadvlade angleškega imperializma. Preje, predno se more osvoboditi izpod klešč Velike Britanije, se mora osvoboditi izpod svoje zastarelosti, kakršna je zapopadena v večerji, ki je bila prirejena angleškemu kralju. Kralj Fuad je potrošil dva milijona in pol, medtem ko angleški kralj nikoli ne potroši za eno večerjo niti petino te vsote. Kralj Egipta je praktično podložnik angleškega kralja. Anglija troši svoje novce za izboljšanje svojega militarizma, svoje industrije in svoje moči. Kralj Fuad jih troši za pomp.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

Žalosten je prišel Milan domov. Pavla in Abram sta takoj opazila to spremembo in sta se prestrašila, ko jima je povedal o dogodku.

— Torej so se res pričeli igrati, je mrmral in spomnil se je na Reziko.

— Pričeli so se, se je bridko nasmehnil Milan in je zamahnil z roko. No, in Pavla, kako je s teboj? je vprašal svojo ženo.

— Nič se ne boj, Milan, zame — mu je dejala veselo žalostno. Ustrašila sem se pač, ko si pripovedoval.

Živeli so vsi trije prav zadovoljno. Pavla se je po tistih dogodkih precej spremenila. Vendar pa ni to prav nič motilo soglasja v tej družini. Vsi so živeli drug za drugega in oba sta ji stregla kakor detetu, posebno od trenutka, ko je pričela postajati mati. Toda ona je čutila, da je bolezen, za katero je umrla mati tudi v njej. Postajala je čudna, vse njene misli so bile obrnjene v strah pred smrtjo. Ponoči, kadar se je zbudila vsa potna si ji pritiskala roko na prsa in začutila je komaj čutno bolečino. Včasih tudi ne. Takrat je prenehala misliti na smrt in se je spomnila svojega materinstva. A zgrozila se je vsakokrat — in ni nič več spoznavala samega sebe. Tisto hrepenenje je izginilo — nastopil je samo pojem bolezni. Jetika: Ljudska bolezen. Hijena črnih hiš med visokimi dimniki. Kašelj, ki jo je mučil posebno zjutraj se ji je zdel kakor krohot smrti.

Jokala je. Milanu in očetu je govorila, da so solze od kašlja. V lice pa je bila rdeča, in ta rdečica, ta hinavka, tega groznega počasnega umiranja je preganjalo obema skrbi.

Po večerji so sedeli pri odprtem oknu in kramljali. Kako bo tedaj, ko se bo pričelo življenje v palači duha in srca. Za hip je pozabila Pavla na svojo bolezen.

— Lepo bo, je govorila. Prihajala bodo k nam dekleta, in vse bomo poslušale nauke o lepoti in resnici. In sama bom hodila po revirjih in jih bom klicala. Štefk je na stotine med njimi in še slabših in prav takih, ki še ne vedo, kaj delajo s svojo dušo in telesom.

Milan je naslonil glavo na njene rame in tudi on je zasanjal. Abram je gledal skozi okno, kadil in njegov pogled je romal med dvema visokima dimnikama v nedogled.

Iz sosednje kolonije so se vzdigovale pesmi harmonik in gosli, nekje so peli otroci. V sosednem stanovanju je gorela svečka, majčkена, trepetajoča. Iz veže je zrasla dolga senca moža in je splezala po zidu nasprotnе hiše do strehe

— potem je zavila po cesti. Čudovito je bila zgrbančena.

— Klemen nosi mrlička, je dejal Abram. Sklonila sta se skozi okno in sta ga videla. Majčkено krsto je tiščal pod pazduho Klemen in je nosil v njej svojega najmlajšega.

— Včeraj je umrlo, ubogo. Menda od lakote — je mrmral Abram. O, Klemen, velika je tvoja slepota, da ne vidiš svoje žene prešestnice, ki je kurba nad kurkami.

— Jaz grem za njim, je vzkliknil Milan, ki ga je prišlo za prsi — za pogrebca in tolažnika!

— Pojdi, dobro delo storiš — mu je dahnila Pavla in se zgrozila.

— Meni pa bo samo pogrebec, ji je udarilo v srce in zdelo se ji je, da ji je vse to stisnilo prsi, da je odprla usta in je grabila z njimi po zraku.

Po cesti je nesel Klemen mrlička. Zvečer: Nobeden ne vidi njegove žalosti. Milan ga je kmalu dohitel.

— Ali težko nosiš? Daj meni!

— Ti si, Milan? Je bilo drobčkano — same koščice. Ni težko. Šla sta molče do pokopališča. Položil je krsto v odprto mrtvašnico, postal nekaj časa in zavekal potem. Milan ga je narahlo potegnil iz plesnivega kraja in ga peljal na cesto.

In zopet nista vso pot nič spregovorila. Tolažnik bi tolažil — pa ni mogel. Ni vedel kaj bi rekel. Bil je sam žalosten in ne more žalostnik tolažiti žalostnega.

Pred vrati Klemenovega stanovanja mu je podal roko in spregovoril:

— Na sedmino bi te povabil prijatelj — pa je sedmina že od rojstva pri meni. Vsaki dan. Veš, od rojstva mrlička.

Stopil je v kuhinjo, iz katere je švignil po veži zasopel smeh. Cila in Piškur sta se ruvala ob ognjišču in nista zapazila žalostnega moža. Skočila sta narazen in Piškur je sedel za mizo krohotajoč se:

— Proketo je težka tvoja baba, je nagovoril Klemena.

Otroka sta se smejala na klopici in fant mu je pričel praviti:

— Kmalu bi ga mama vrgla — pa je Piškur stavo zgubil.

— No — kako si opravil, Klemen, ga je vprašala vsa zaripljena.

— Dobro, je zamrmral on, in šel v sobo. Kmalu za njim sta zlezla v posteljo otroka, Cila in Piškur pa sta kuhala čaj.

XX.

Klemen je slutil že od tiste veselice in še bolj od sinoči. Samo slutil, slutil dan za dnem — in je bil tako mehak in dober, da je še slutnjo zanikoval do tiste ure, ko mu je dinamit raznesel razum...

Preden je tistega dne šel na delo, je obstal pri vratih in še enkrat zaklical v sobo:

— Zdaj grem, Cila!

Obrnila se je na drugo stran in je zamrmrala:

— Saj nisem gluha.

Klemen je šel. Ko je lezel po temnih stopnicah, je premišljeval venomer:

— Moja žena ima vodene oči. In kalne . . .

Moja žena ima vodene oči. In kalne . . .

In tako vso pot do kamnoloma.

Polovica hriba je bila že obglodana. Ob robih so štrlele korenine na vse strani, kakor pretrgane žile razmesarjenega trupla. Temnosiva, zveržena stena z obraščenim vrhom je bila podobna ogromnemu obrazu brez oči. In vse tam okoli je bilo temnosivo od prahu, ki se je vzdigoval, kadar se je rušilo skalovje. Enoličnost delavskih bajt, ki so stale v okolici, je še bolj poostrevala žalost te prašne pokrajine, iz katere so molela polomljena drevesa, kakor ostudni kreteni.

Na nebo, ki je še edino bilo naravne barve, se je obesilo solnce. Skozi umazane srajce delavcev, ki so bili s krampi po laporju, je pritisnil pot. In mokri so bili po obrazu, po rokah, po vsem telesu. Ni še bilo poldne, ko so si slekli srajce in jih ovili. Na oznojene hrbte se je lepil prah, tako da so bili tudi delavci sivi kakor pokrajina, ki jih je dušila. Bilo je kakor v plavžu: Solnce je bilo razbeljeno železo in je izpreminjalo delavce v žarečo maso, ki se je pokoravala samo še mehničnim gibom svojih mišic in še edini misli, ki jo zmorejo takrat možgani — za vsakdanji kruh.

Klemen to jutro nikakor ni mogel vstati. Cila je ležala poleg njega, na drugi postelji sta spala otroka, na tretji v kuhinji pa je spal Piškur.

Gledal jo je dolgo časa. Potem jo je tiho poklical. Toda ni hotela slišati. Narahlo jo je potresel in jo zopet poklical. Gorel je poželjnjaja po njeni ljubezni. Cila se je prisiljeno nasmešnila in se je delala sila zaspano.

Pretegnila se je parkrat in zazehala.

— Čaja mi skuhaj, Klemen!! Bi rada še malo poležala.

Klemen je šel in ji je skuhal čaja. Ko je popila čaj, se je vlegel Klemen nazaj. Za roke jo je grabil in nerodni jezik je iskal ljubeznivih besed. Cila se ga je sramežljivo branila in se je skušala smejati.

Tedaj sta se otroka glasno zasmejala v blazino in nista mogla nehati. Klemen je pogledal na ono posteljo in ji je dejal:

— Otroka sta se zbudila.

— No, vidiš, zakaj pa ne daš miru! je odgovorila ona.

Vstal je in se počasi oblekel. Ko je odšel, je šla Cila v sami srajci v kuhinjo in je nadevala drv na ogenj. Nato se je vsedla na rudar-

jevo posteljo, privzdignila odejo in ga poščegotala po podplatih.

Klemen je premišljeval na poti tisto o vodenih očeh. In o kalnih.

Ko so opoldne delavci počivali, jedli kruh in kadili čike, ki so jim ostali od plačilnega dne, je prisedel k prijatelju in obrnil pogovor na ženske. Sredi pogovora pa, kakor da bi se domislil nečesa:

— Čakaj! Ali nima tvoja žena sivih oči?

— Ne! Rjave ima. Pa zakaj?

— Tako! Zdelo se mi je, da ima take kakor Cila.

Za njima sta sedela mladeniča in sta se pogovarjala o dekletih. Komaj je Klemen ujel stavek:

Pa kakšne oči ima, da bi ti videl, — ga je že zgrabilo z nova. Okrenil je glavo k njima in se je hotel ponorčevati:

— Kakšne oči ime, praviš?

— O, črne, kakor hudič.

Vrgel se je v senco voza in se zamislil.

— Rjave oči. — Črne oči. — Moja žena pa ima vodene oči . . . Da, kaj pa je na očeh? Oči so oči.

Izvekel je časopis iz žepa in je čital podlistek:

— Človek je postal stroj. Roke in noge so se spremenile v transmisijo, ki žene kolesje tega stroja. Celó prebava, srce in duša se vrte v tem silnem zagonu. Zato je ta stroj. S tem, da ga je pritisnil k neprestanemu trpljenju, mu je odvzel izobrazbo in umetnost. Celó vero mu je ubil. Tudi vero v samega sebe. Zato se je duša spremenila v nekaj večni dinamó, ki žene obrat človeške mašine. Samo želodec mu je pustil. Skrčil pa mu ga je na natančno izmerjen oddelek, kjer izpreminja trpljenje zaslužek v strojno olje, da teče transmisija gladko in tiho.

— Hudič, res je tako. Ali vendar . . . Rjave oči. — Vodene oči. — Kalne oči . . .

Poklical je Reziko, ki je bila zaposlena v tem kamnolomu in je takoj videl, ko je videl njene oči:

Nima take ko Cila!

Sirena iz centrale je naenkrat razbičala opoldansko tišino. Delavci so vzdihnili, nekateri zakleli in so se zopet potopili. Ničesar nisi čul kakor samo hropenje in udarce krampov.

Uro pred odhodom z dela pa se prične čudna muzika v kamnolomu. Je to vrtačni sveder, s katerim navrtajo skale, ki jih potem razstrele, da imajo delavci, ki pridejo za njimi takoj delo pred nosom.

Klemen je zavlekel svoj aparat blizu pod vrh kamnoloma. S krampom je napravil prostor zase in za sveder, zvezal aparat z električnim tokom ter pričel. In velikanska žuželka je zabrnala po vsej pokrajini.

(Dalje prihodnjič.)

Dviganje Kitajske---pomen njene revolucije.

(Predaval Frank Zaitz v klubu št. 49 J. S. Z., v Collinwoodu dne 25. maja 1927.)

(Nadaljevanje.)

Kitajska ima veliko rodovitne zemlje, tako rodovitne, da ima le malo kje primere. Obdelovana je skozi dolga stletja in in še ne zahteva toliko gnojil kakor marsikje kjer je rabljena za kmetijstvo šele nekaj desetletij. Ima plovne reke in kanale, ki segajo daleč v notranjost dežele. Ima neprecenljive prirodne zaklade, in pa ljudstvo, ki je sposobno ustvarjati! Pred leti so nemški geologi preračunali, da zadostuje premogove plasti, ki jih ima Kitajska, na podlagi sedanje konsumacije premoga, za ves svet skozi več stoletij. Ima veliko železa, veliko petroleja, raznih kovinskih rud itd. Velik del Kitajske je še neraziskan. Znanе so najbolj le obrežne province. Rudniška industrija je na Kitajskem v splošnem nerazvita, kajti moderni industrializem se v njo uvaja šele tekom zadnjih 15 let.

Po reki Yangtze lahko plovejo težke oceanske ladje do 600 milj v notranjost. Ob nji so velika pristaniška mesta, o katerih ste tekom sedanje civilne vojne lahko že veliko čitali. En plovni kanal, ki veže eno plovno reko z drugimi, je dolg okrog 1,200 milj. Veliko je manjših plovnih kanalov. Ceste je imela stara Kitajska zelo slabe in železnice nič. Te je dobila šele poznejšo dobo in to proti svoji volji, ker jih v svoji konservativnosti ni marala. Kitajske železnice so večinoma tuja posest. Ima jih 8000 milj; mala Češko-Slovaška jih ima 8300 milj. En vzrok male, skoro neznanne železniške mreže na Kitajskem, je, da se večino tovara prevaža po rekah in kanalih. A potrebuje tudi železnice, in ko se bo industrializirala, jih bo zgradila najmanj sto tisoč milj. Zedinjene države, ki so po obsegu in po prebivalstvu veliko manjše kakor Kitajska, jih imajo 270,000 milj.

Prvi, ki je seznanjal zapad, to je, Evropo, o Kitajski, je bil beneški trgovec Marko Polo. Bil je na Kitajskem v 14. stoletju in jo potem opisal ter svoje doživljaje v nji. Kmalu za njim so poskušali svojo srečo katoliški misijonarji frančiškanskega reda. Portugalci so prišli prvič v južno Kitajsko l. 1517. Bili so to napol kramarji in napol morski roparji. Kitajci so imeli z njimi zelo slabe izkušnje in so se še bolj utrдили v veri, da so oni najbolj civilizirano ljudstvo, kajti usiljivci z zapada so jim bili nov dokaz, da so vsa druga barbarska. Proti koncu 15. stoletja, torej še pred omenjenimi Portugalci, se je podal iskati pot v Indijo Kristof Kolumb. Hotel je najti krajšo pot do Indije kot jo je svet tedaj poznal, in odkril je Ameriko. Za Portugalci so prišli do kitajskega obrežja Španci, potem Danci, za njimi Angleži in nato polagoma tudi drugi. Prva ameriška ladja je priplula na Kitajsko šele l. 1784.

V tisti dobi so že prihajali na Kitajsko katoliški jezuitje, ki so se tedaj borili doma enako goreče proti "krivim" naukom in "krivoverstvu (reformaciji) kakor so se na Kitajskem proti "ajdom". Bili so fanatični, vztrajni in tudi verni, kajti znanost jim je bila takrat še več kot z 99. pečati zapečateni knjiga. Znanstveniki tedanje dobe so plačevali svoje "zmote" na grmadi, ali v ječi, ali pa z glavo.

Ko je Kitajska živela do ostalega sveta ločeno

življenje in gledala kramarje in morske roparje, ki so prihajali iz zapadnega sveta, ko je poslušala fanatične misijonarje in njihove nauke, je njena samozavest rasla, kajti jasno ji je bilo, da je višja nad vsemi.

Zatopljena v svoje tradicije in uspavana v svojih mejah, nemeneč se razvoj onkraj njih, ni vedela, da se je na svetu dogodila ena največjih revolucij, ki je vrgla fevdalizem ter dala podlago kapitalističnemu imperializmu. Fevdalizem je padel, ker se je preživel, ker je zrasla buržvazija preko njega, ker ji je dala razvijajoča se tehnika pogoje za nov ekonomski red. In ta Kitajska, zatopljena v svojo prošlost, brezbrizna za ostali svet, ni vedela, da so dalekosežne iznajdbe v tehniki določila svetu pot v industrializem, kateri se je razvil na podlagi kapitalistične gospodarske uredbe v ogromno stavbo.

Kitajska je pred dobrim polstoletjem vzlic porazom še vedno domnevala, da bodo udarci prešli brez slabih posledic zanjo, kakor so prešli udarci, katere so ji zadali v prošlosti veliki barbarski rodovi na njenih zapadnih mejah in drugod. A to pot se je motila.

L. 1840 je obrežna Kitajska prvič začutila militarično pest evropske sile. Več let pred tem so zašli na Kitajsko na svojem lovu za trgi angleški kramarji. Edino kitajsko pristanišče, ki ga je smel rabiti zunanji svet, je bil tedaj Kanton v južni Kitajski, zibelka preporoda današnje Kitajske. Uradniki in oblastniki nebeškega cesarstva so se obnašali napram tujcem oblastno in prezirajoče. Ali Angleži so bili navajeni ovir. Hoteli so naprej. Iz Indije so uvažali opij — strup, ki so ga prodajali Kitajcem. Opij omamlja; kdor ga kadi, ima prijetne občutke, je v sladki omotici, in tisti ki se ga navadijo, dobe strast — postanejo sužnji opija. Opij ubija duševno in fizično. Naravno, da so kitajske oblasti spoznale škodljivost opija za svoje prebivalstvo. V Kantonu so zasegle vso zalogo opija in ga uničile. To je bil atentat na angleške interese tedanjega časa.

Ta dogodek ima nekaj primere v bostonski "tea party", ki je bila znak protesta proti Angliji, njenemu kramarstvu in njenemu vladanju nad ameriškimi kolonijami.

Radi opija in radi kitajskega omejevanja angleške trgovine so nastopili Angleži proti Kitajski z oboroženo silo, sinovi nebeškega cesarstva pa so bili iznenadeni, ko so spoznali, da bo boj težak, in da izgube v vsakem večjem spopadu. Zasovražili so Evropejce ne zato ker so bili Evropejci, ampak vsled njihove oblastnosti, njihove usiljivosti in pa brutalnosti napram domačinom. Te neprimlike pa je občutilo samo prebivalstvo ob gotovih obrežnih provincah. Ogromna večina Kitajcev ni vedela o njih ničesar. Brzjava ni bilo, časopisja tudi ne. V Pekingu so dolgo mislili, da je treba samo resnega napora, pa bo Kitajska rešena tuje usiljivosti. Ob obrežnih teritorijih so divjale vojne, velika večina kitajskega ljudstva pa ni vedela drugega kakor kar je izvedela čez tedne in mesece v pravljični obliki o čudno divjih ljudeh, ki imajo nenavadna orožja in se zaganjajo v kitajsko obrežja.

L. 1842 je Anglija že narekovala premaganim kitajskim provincam svoje "mirovne" pogoje. Medtem se je angleški imperializem na Kitajskem bolj in bolj utrjeval. Za angleškimi "interesi" so prišli na Kitajsko francoski, nemški, ruski, japonski in ameriški.

L. 1857 sta Anglija in Francija skupno napadli Kitajsko. Po raznih manevrih in bitkah sta okupirali za "kazen" Peking.

L. 1869 je porazila Kitajsko Rusija. Pogodba, katero je morala po tem porazu podpisati kitajska vla-

da, je bila prva, ki jo je sklenila s kako evropsko državo.

Rekli smo, da je bil zapad Kitajski nepoznan, da je podcenjevala vse druge dežele in da je morala to svojo nevednost drago plačati. A tudi tuji svet ni poznal Kitajske. Ko so Angleži prvič poskušali svojo srečo z orožjem, niso bili prav nič uverjeni, da jim je zmaga končno zasigurana. Vsi so vedeli, da je Kitajska ogromna, da ni barbarska ampak civilizirana dežela, niso pa vedeli, kakšna je njena odporna moč, njena volja odbiti vpade in pa kakšnih metod se poslužuje v vojnah. Kmalu so si bile tuje sile na jasnem, da ne bo velikih težav; izprevideli so, da je Kitajska sicer kolos, ki pa modernemu militarizmu in imperializmu zapadnih sil ne more biti kos.

Kapitalistične države so zahtevale, da jim Kitajska dovoli "svobodno" trgovino. Kar niso dosegle z lepa, so z intrigami, s podkupljenji in z orožjem. Zavladale so s temi metodami nad njenimi pristanišči, ne samo ob morju, ampak tudi od njenih važnejših plovniških rekah in kanalih. Vzele so si pravico, — seveda jim jo je Kitajska "dovolila", — soditi tujcem na Kitajskem na konzulatih dežel, katerim so pripadali. Npr., Anglež je ubil Kitajca. Ni pa bil sojen pred kitajskim sodiščem, ampak v uradu angleškega konzulata. To pravico so si lastile in si jo še laste skoro vse dežele, ki imajo "svoje" interese na Kitajskem. Izposlovale so si *ekstrateritorialnost*, ki znači, da so prišli gotovi deli kitajskih mest, in tudi večje pokrajine pod upravo Anglije, Francije, Japonske in drugih dežel. Pretežni del Šangaja, ki je najvažnejše Kitajsko pristanišče, je pod upravo "mednarodnega settlementa" (Angležev in Amerikancev). Tudi Francozi upravljajo velik del Šangaja. V vseh teh delih pod upravo tujih sil živi večina kitajskega prebivalstva v Šangaju. Evropejci in Amerikanci tvorijo le majhen odstotek, in ta odstotek vlada nad mestom v imenu sile. Kitajci v Šangaju so tujci v svoji deželi. Dasi so enako sposobni kakor tujci, jim je v neprilog edino to, da so zaostali v moderni tehniki in v militarizmu. V Šangaju je del mesta ob obrežju, kateri je določen za "ekskluzivno" belopoltno gospodo. Nad vhodi je bil napis: Chinese and Dogs Not Admitted. — Kitajcem in psom vstop ni dovoljen.

S tem napisom v največjem kitajskem pristanišču so objestni agentje imperialističnih kapitalističnih interesov insultirali Kitajce, toda za to provokacijo dobe plačilo.

Kaj bi rekli mi tukaj, če bi nad tem delom Clevelanda gospodarili recimo Japonci in bi imeli tak provokatorski napis? Bil bi to natančno enak insult proti Amerikancem kakor je bil dotični napis v Šangaju proti Kitajcem. Čital sem, da so ga v sedanjih civilni vojni sneli. A če pomislimo, koliko so v prešlih dveh letih pobili v Šangaju kitajskih delavcev in dijakov — pobili so jih vsled provokacij od strani Angležev, Japoncev in tudi Amerikancev, in če pomislimo na druga grozodejstva, ki jih počenjajo proti Kitajcem, vidimo, da dotični napis ni bil največji insult.

Kitajska ima sedaj pet mest, izmed katerih vsako ima milijon prebivalcev in več. V vseh so v prešlih letih gospodarili več ali manj zunanji interesi. Šangaj je v številu prebivalstva na prvem mestu. Ima jih okrog dva milijona. Druga so Hankov, Kanton, Peking in Nanking. Kitajska ima jako veliko mest, ki imajo od petdeset do par sto tisoč prebivalcev. Tista mesta, v katere še niso prodrli tuji vplivi, so večino-

ma še vedno kitajska, to je, gibljejo se še v veliki meri v znamenju starih tradicij in starega gospodarstva. Ena, npr. Šangaj, Kanton itd., se naglo modernizirajo. Imajo tovarne, katere obratujejo z najboljšimi stroji, po najnovejših metodah. Delavstvo pa je v njih izkoriščano veliko bolj kakor v Evropi ali v Ameriki.

(Dalje prihodnjč.)

Demonstracije in shodi za osvoboditev Sacco in Vanzettija.

Medtem, ko posebna komisija, katero je imenoval guverner Fuller, preiskuje zadevo Sacco in Vanzettija, je bilo poslednje tedne sklicanih po Ameriki mnogo shodov in demonstracij, kjer je delavstvo zahtevalo njuno osvoboditev. Nekaj jih je policija razgnala, na par pa so se sprle med seboj razne struje. Kjer so zraven takozvani "komunisti", in če jim ne gre vse po volji, če ne gospodarijo, pa se potrudijo, da povzročijo kravale. Shod, ki bi imel pomagati jetnikoma do svobode, postane tako farsa, kateri se rogajo kapitalistični listi in reakcija.

Sacco in Vanzetti sta v nevarnosti, da prideta vzlic protestom stotisočeri delavcev na električni stol, zato pa je potrebno, da v njuni obrambi ne poznamo nobenega dlokocepstva, ampak edino namen, za katerega hočemo enotno nastopanje v mejah resnosti.

Organizirani premogarji v Ohiju zavrgli ultimatum operatorjev.

Premogokopne družbe v Ohiju so naslovile na unijske rudarje ultimatum, v katerem so zahtevale, da se vrnejo na delo in sprejmejo mezno lestvico kakršna je bila v veljavi 1. 1917, ali pa bodo vpsile neunijske rudarje in proglasile odprto delavnico. Ohijski premogarji so dne 9. julija ta ultimatum odklonili ter sklenili nadaljevati z bojem.

Situacija v okrožjih mehkega premoga, kjer je stavka, ja v glavnem nespremenjena. Beda je ponekod velika, ker so premogarji brez zaslužka ne le od 1. aprila to leto, ampak že nad leto in dalj. Veliko se jih je izselilo, a vsled industrialne depresije je delo težko dobiti. Neprilike povsod, v listih in v Coolidgovemu letovišču pa govore o prosperiteti, ki je večja od leta do leta. Je, toda za koga!

Moč dolarja v agitaciji.

Ameriška trgovska komora (Chamber of Commerce of the United States) ima v Washingtonu poleg drugih oddelkov tudi poseben biro za propagando, katerega naloga je vplivati na kongres in na časopise v prilog kapitalističnim interesom. Propaganda, ki jo vrši, je ogromna. Po lastni izpovedi potroši ta biro za kapitalistično agitacijo nad milijon dolarjev letno. To je ena skupina, ki agitira za kapitalizem, in poleg nje je stotina drugih, ki potrošijo povprečno enako visoke vsote. Koliko potroši delavstvo za svojo propagando?

IZ CHICAGA DO RADOVLJICE.

John Olip.

“**E**NEKRAT bom šel še pogledati tam čez . . .” Med nami se v pogovorih pogosto vprašuje: “Boš šel še kedaj nazaj?” — “Počemu?” vprašujejo eni. “Morda na obisk, če bom imel kedaj ‘dovolj denarja’,” odgovarjajo drugi. Med te druge spadam tudi jaz.

Ko sem se pripravljaj na odhod, sem pogostoma naletel na vprašanje: “Koliko stane takale vožnja?” Veliko rojakov je že bilo “tam čez in nazaj” in imajo skušnje. Opisal pa jih, kolikor je meni znano, glede stroškov še nihče ni.

Koliko stane vlak do New Yorka, to ne bom navajal, ker so informacije vsake-mu blizu. Tudi ne bom pisal o cenah na parniku, ker so različne na različnih linijah, in se večkrat spreminjajo. Pojasnila vam radevolje da vsak zastopnik potniške firme. Glavno je, da greste k zanesljivemu agentu, ki zna dati pojasnila in ki zna urediti kar ima urediti agent.

Cene v Evropi? Eni pripravijo tisočak, pa ne vidijo drugega kakor Bled, Brezje, mogoče Zagreb in pa svojo faro. Veliko denarja ostane v gostilnah.

Fantje in možje nekaj večerov pijejo, tudi kakšna ženska prisede, tam je šel desetak, tukaj petak pa je prišel dan povratka. Z isto vsoto more posameznik obiskati vsa važnejša mesta v Evropi, seveda ne po vsi Evropi, ampak v obližju prog, ki vozijo med Atlantikom in Jugoslavijo. Težko pa je, če človek ni vajen. Komur so kraji v katere potuje poznani, ali če ima spremljevalca kateremu so poznani, ga bo stalo tretjino manj kakor tujca.

Navadno poskušajo človeka varati takoj od začetka potovanja. Ne vsi, ampak med mnogimi s katerimi moraš priti v dotiko, se dobi eden ali drugi, ki si misli: Nekaj dolarjev se mu ne bo poznalo. Naj navedem moj slučaj. Vozni listek sem kupil pri eni potniški firmi v Chicagu, katera se ponaša z lepim geslom, *Additional Service Without Cost*.

To pomeni, da on preskrbi pri konzulih dežel skozi katere potuješ vse vize brezplačno, če kupiš listek pri njemu. Dotična firma ni edina, ki napravi take usluge. Plačal sem mu, kot je računal \$23 za

takso ki jo je treba dati konzularnim uradom, a kar se agentovega dela tiče, je bilo seveda narejeno “without cost” zame. Ko dobim potni list, opazim, da je na vizi jugoslovanskega konzulata nekaj zradiranega in na mesto prejšnje številke, karkoli je že bila, zapisana nova. Treba pronajti, kdo je to storil in čemu. Šel sem na konzulat in vprašal, koliko je jugoslovanska viza za ameriškega državljanca. “Dva dolara”, se je glasil odgovor. “Na mojem potnem listu je zapisano \$10,” sem mu pojasnil ter mu ga pokazal. “Istina!” Številko je kajpada spremenil agent, ki mi je preskrbel med drugimi jugoslovansko vizo “without additional cost”. Šel sem takoj k njemu in ga zelo vljudno opozoril na “pomoto”. Naglo kot je mogel mi je napisal ček za \$8, kajti videl sem, da mu moja navzočnost v tem slučaju ni bila ljuba. Povrnili sem se h konzulu, mu pojasnil kaj je storil agent, in ga prosil, naj naše ljudi opozori, če bo sumil, da jih ta ali oni agent vara z vizami.

Vse urejeno! Stanovanje zaklenjeno, kovčeka na vozu. Čez uro bova s soprogo na vlaku proti Detroitu. Ker ne potujem vsak dan, sem sklenil, da ob tej priliki obiščem kolikor mogoče veliko krajev, in da vsled tega ne potrošim po nepotrebnem nobene ure. Torej Detroit! Živel sem tam pred desetimi leti, predno sem prišel v Chicago. Klub št. 114 je bil tedaj zelo aktiven. Najbrž je bil nekaj let celo najaktivnejši v JSZ. A prišli so drugi časi, boji na vseh straneh — in dogodilo se je, da o klubu št. 114 ne čujemo tako pogosto kakor nekoč. Sem radoveden, kaj poreko “oldtimerji”.

Detroit.

To pišem na ladji iz Detroita, Mich., v Buffalo, N. Y.

Vožnja iz Chicaga v Detroit jako vroča. To se pravi, vreme je bilo vroče, da ne rečem soparno. A kaj vreme! V Detroitu sva. Isto mesto kot pred desetimi leti. Pa vendar ni isto. Nove stavbe, predelane ulice, vse večje in lepše. A slika je vendarle podobna prejšnji. Detroit se naglo razvija. Glavni vir detroitske stabilnosti (in “nestabilnosti”) je avtomobilska industrija. V Detroitu so Fordove tovarne in več drugih avtomobilskih tovarnen. Zaposlenost delavcev ni stalna. Obrat v eni ali drugi veliki avtomobilski tovarni je večkrat zelo omejen. Stanovanja in hrana ter druge potrebščine so v Detroitu dražje kot v marsikakšnem drugem mestu.

Obiskal sem, kolikor mi je dopuščal čas, stare znance: Rudolfa Potočnika, Joe in Martina Mentonija, Tomo Beseniča in druge. Slednji je bil predsednik Narodne Hrvatske Zajednice, oziroma Hrvatske Bratske Zajednice do njene clevelandske konvencije 1. 1926.

Z našimi sodrugmi sem govoril glede kluba št. 114. Rekli so mi, da ima več članov kot pred desetimi leti — torej je napredoval in je aktiven — da pa ni še bolj je vzrok, ker ima težkoče s prostori za seje, ker se jih težko dobi. Če seje niso vedno v eni in isti dvorani, izgube privlačnost in poset postane nereden. Če te zaženejo sedaj v ta, sedaj v oni kot, vedno z izgovorom, da je vse napolnjeno, je zamah sej za polovico zmanjšan, aktivnosti kluba pa plačajo škodo. Premišljeval sem, koliko bi ta klub lahko storil, če bi imel en gotov centrum v katerem ne bi bil nihče nikomur v napotje. In koliko več bi lahko storila naša Zveza, če bi imela svoj dom. Upam, da ga kmalu dobi.

Čez noč sva bila pri R. Potočniku. Ob 6. zjutraj

JOHN OLIP,

predsednik upravnega odbora
“Proletarca”.

me je skozi okno pozdravilo solnce. "Lep dan bo," sem si mislil. R. Potočnik je ostal doma, napojil svojo "Lizico" ter naju odpeljal najprvo na Belle Isle. Krasen kraj, vreden imena ki ga ima. Moja žena bi najrajše tam ostala, tako se ji je dopadlo. Preskrbela sva si mnogo filmov da bi zadostovali za vso pot, a hitela je jemati slike, da sem se bal, da bo vse porabila.

Postajalo je vroče. Vročini sledi žeja. Kanada pa je blizu, in tam se neha naša svetovno znana prohibicija. Napotili smo se preko vode v Kanado. Tukaj so prvič zahtevali, da jim pokažem potni list, "passport", ali po srbsko "pašus". S ponosno gesto mu pokažem rdečo knjižico (ne ono od JSZ., ampak "pasuš"). Glej šmenta, ni bil zadovoljen. Hotel je tudi poročni list. Ne vem, če je mislil da jaz ženi ne spadam, ali da ona meni ne. Ker je najbrž zasumil našo žejo, je zamahnil z roko proti kanadski strani in Rudolf je pognal svoj avto. Dobili smo piti, ogledali smo si še okolico, potem pa nazaj v U. S. A. Vozili smo se še nekaj časa po Detroitu, potem pa je prišel čas slovesa. R. Potočniku in soprogi hvala za gostoljubnost.

Ob 5:30 zvečer je naju odpeljal parnik proti Buffalu. Ob času odhoda je začel padati dež. Uro pozneje so viseli na eni strani neba črni oblaki, a proti Kanadi je bilo svetlo. Voda v jezeru se je spreminjala iz temnozelenene v belo barvo. Spomnil sem se sodruge Peruška. Upam, da bo enkrat kaj takega naslikal, ker on je zmožen položiti vso lepoto narave na platno.

Ura je devet. Dež je prenehal. Lepa vožnja. Čez pol ure začne igrati godba. Plesalci se že pripravljajo. Jaz bom poslušal in gledal. Spremembe, ki dobro denejo. Preje v delavnico dan na dan, delo čez čas tudi skoro dan na dan, delo ob večerih doma, včasih seje. Sedaj pa smo na jezeru, valovi so enakomerni, ljudje so mirno veselo razporejeni, godbeniki prihajajo, moški iščejo družice za ples. Človek pa sedi, opazuje in posluša.

Iz Buffala v Niagara Falls.

Vstopila sva v voz električne železnice in se odpeljala proti slovitemu vodopadu — Niagara Falls. Prekrasno vreme, a še lepši vodopad. Posebno se mi je dopadlo v Cave of Winds (jama vetrov). Dobiš posebno obleko, pa greš pod vodopad. Premočilo me je, a v vročem dnevu to dobro dé. Niagarske slapove sem si ogledal tudi s kanadske strani. Slika v letošnjem Am. družinskem koledarju na 4. strani predstavlja del vodopada reke Niagara. Svetujem rojakom, ki potujejo skozi Buffalo, da se ustavijo vsaj pol dne in si ogledajo krasoto; ostala bo vsakemu v spominu in jo je vredno ohraniti.

Protiv New Yorku.

Zvečer zopet naprej z vlakom v New York. Ko sem zatisnil oči, sem videl pred seboj še vedno vodopad in čul šumenje navzdol drveče vode. Ko sem oči odprl, sem videl, da dežuje. Zjutraj, prišedši v New York, nas je pozdravilo krasno vreme. Ogledoval sem mesto in šel po nekaterih opravkih. Zvečer sem se počutil utrujenega in ob 10. sem bil že v postelji. Zunanaj je začelo deževati, a zjutraj, ko se prebudim, zopet lepo vreme! Vstal sem zgodaj in šel ogledovati to mesto, po katerem hrepeni toliko mladih src. Zares, veliko lepega in občudovanja vrednega je v New Yorku! A da bi v njemu živel — give me Clarendon Hills!

Obiskal sem tudi Ethina Kristana na njegovem stanovanju. Sprejel me je zelo prijazno. Dejal sem

mu, da ga njegovi sodrugi v Chicagu pozdravljajo. Se jim zahvaljuje. Pride ob priliki v Chicago. Izgleda še čvrst in zdrav. Prepričan sem, da bomo še marsikaj dobili od njega. On ni človek, da se bi definitivno umaknil pisateljstvu in drugim aktivnostim, v katerih smo ga poznali. Radi pomankanja časa sem se moral kmalu posloviti in obljubil sem, da se oglasi pri njemu na povratku.

Ogledal sem si parnik Majestic, s katerim se popeljeva preko. Jako velika ladja.

V New Yorku sem — gremo tudi k Sakserju, sem sklenil. V uradu "Glasa Naroda" sem vprašal, če bi mogel dobiti "Proletarca" in "Prosveto", pa so mi rekli, da dobivajo ta lista le zase. Dali pa so mi svoj list.

(Dalje prihodnjič.)

Workers' Party in njene nepravilike.

Workers' Party, stranka ameriških komunistov, je imela do Ruthenbergove smrti velike notranje težkoče, ki so se potem celo povečale. Največ ji škoduje notranji boj, katerega je l. 1925 zadušil s svojim ukazom Zinovjev, toda Foster, kateri je imel tedaj večino, se je povelju le navidezno podal, v praksi pa je ostal upornik, čeprav bolj prikrit. Ko je Ruthenberg umrl, so komunisti priredili velike pogrebne svečanosti, potem pa so njegov pepel poslali v spremstvu Louis Engdahla v Moskvo.

Spori za vodstvo so se obnovili. Ruthenbergova struja je postavila za začasnega tajnika Jay Lovestona, medtem ko so Fosterjevi poskusili, če se ne bi dalo priti zopet na vodstvo.

Odločilno besedo o ameriški Workers Party ima vedno odbor kominterne v Moskvi. Kakor tam rečejo, tako mora biti, in tudi je, če ne drugače, pa navidezno. V Moskvi sta vedno dva ali trije zastopniki Workers' Party. Včasih tudi po pet. Ker sami nimajo sredstev, in ker jih tudi njihova stranka nima, je naravno, da jim plačuje potne stroške moskovska blagajna. Če smo to trdili nekaj let nazaj so rekli, da "insuniramo", danes pa ni to več kakšna javna tajnost, ampak odkrito dejstvo. Iz blagajne kominterne gre tisoče dolarjev na leto za potne stroške zunanjim zastopnikom.

Na zadnji seji moskovskega odbora so bili prisotni od ameriške Workers' Party Engdahl, Minor, Browder, Foster, Pepper in par drugih, ki so razlagali svoje prepire, v povračilo pa so dobili lekcijo in pa povratno karto. Če se ne poboljšajo, bodo taka zabavna potovanja šla po vodi, razun, ako hočejo sami plačati stroške.

Spor je tudi radi glavnega stana. Ruthenbergova struja, kateri načeljujejo sedaj Lovestone, Engdahl, Minor in drugi, je za preselitev strankinega stana v New York, medtem ko je Fosterjeva, da ostane v Chicagu. Dnevnik so že preselili, a tudi v New Yorku ima finančne težkoče in se ne bi mogel vzdržati brez subvencije. Tiskarna, ki so jo imeli v Chicagu, je v konkurzu, poslopje pa zadolženo.

Tak je položaj stranke, katera je ob času svojega postanka obljubila preobrat v Zedinjenih državah če že ne prihodnji teden, pa vsaj čez štirinajst dni.

Boji med italijanskimi fašisti.

V Italiji je danes dovoljena le fašistična stranka, kakor je v Rusiji samo komunistična. To baje ustvarja enotnost, kajti opozicija je prepovedana. Ali kakor so se pojavile struje v komunistični stranki v Rusiji, tako so se pojavile v italijanskem fašističnem taboru. In med tem ko je spor v ruski največ spor med strujami katere se bore vsled načelnih razlik, taktike, teorij itd., se fašisti v Italiji bore največ radi osebnosti in za vodstvo. Bolj, ki je dosegel že precej nevarno višino, se je začel z osebnim prepirom, v katerem je bil na eni strani Mario Carli in na drugi Emilio Settlemelli; tema so se pridružili osebni prijatelji, nastale so "frakcijske" razlike, in sedaj, kakor poročajo iz Rima, je odvisno samo od Mussolinija, če bo v stanju pomiriti svoje razborite fašiste. To sicer niso prvi spori med italijanskimi fašisti, toda so prvi, ki so za strankino enotnost resnično nevarni.

Rev. Kazimirjeva petindvajsetletnica.

Rev. Kazimir Zakrajšek obhaja ta mesec petindvajsetletnico mašništva, 25 let dela v "vinogradu Gospodovem". "Mislil" je to redno slavnost obhajati "čisto mirno in skrito" na slovenskih ameriških Brezjah", a njegovi farani so za to nakano izvedeli, in so rekli: Ljubimo te, dragi naš pastir in duhovni oče, med nami boš in veliko slavlje ti priredimo! Tako se je dogodilo, da je Kazimirjev list prinesel dolg članek pod naslovom "Možu ki je delal za narod", in potem našteva, kaj je prečastiti gospod dosegel za narod.

Ustanovil je "Ave Mario", kateri je potem pripisal tudi meč, "in z istim začel neusmiljeno operirati proti sovražnemu tisku . . ." Ali ta meč ni dosegel "sovražnega tiska", zato je prečastiti ". . . inspiriral katoliške rojake v Clevelandu, da so ustanovili katoliški tednik 'Slogo', katero je pozneje, ko so ji grozile težkoče, sam prevzel v imenu očetov frančiškancev, in nato ustanovil v New Yorku tudi tiskarno . . . S tem pričenja doba hudega boja med brezverci in katoliškimi Slovenci . . ." In nadalje — "na polju tiska so njegove (Kazimirjeve) zasluge velikanske". Pri vsem njegovem delu so ga "vodili veliki ideali za Boga in narod." Koliko je storil "gospod jubilant v čikaški župniji, pove tudi to-le: Ob njegovem prihodu je bilo letnih dohodkov z bazarjem vred okrog \$6000. Sedaj je letnih dohodkov domalega vsako leto blizu \$30.000. V duhovnem oziru pa govori najbolj ta fakt, da imamo sedaj pet svetih maš vsako nedeljo in pri vsaki je cerkev polna . . ."

To — vidite, predragi v Gospodu — je naš jubilant! Fara je imela ob njegovem prihodu \$6000 dohodkov letno, sedaj pa jih ima štirikrat toliko. In pet maš se bere vsako nedeljo, in pri vsaki je polna cerkev, kuvertice in peharček.

Solo je "zgradil", a plačujejo jo farani, dasi ni njihova posest. Plačujejo tako, da se jim šibe hrbti, in se izseljujejo pred visokimi cerkvenimi davki, v njihove kajžice pa prihajajo ljudje "od zunaj", iz drugih krajev, in tako je za kuvertice vedno preskrbljeno.

Gospod jubilant je kajne veliko dosegel v teku 25

let mašništva. Pa tudi zapravil je veliko. Ima vzlic svojim idealom "Za Boga" in delovanja "za narod" tudi nekaj črnih dni, katerih v članku ne omenjajo. Npr. dan, ko mu je bil odrečen vstop na konvencijo KSKJ., kajti bil je zapleten v "reinsuranje" kakor njegov tedanji prijatelj, ki je bil predsednik KSKJ. Vsi duhovni bratje, navzoči na konvenciji kot delegati, so glasovali proti njima, in to jima ni bilo v čast. Bila sta ponovno sprejeta v KSKJ. lansko leto, sprejel pa ju je njen predsednik pogrebni, ki navadno ljudi pokopava, v tem slučaju pa je dva obudil iz groba, v kolikor se KSKJ. tiče. In tedaj je mislil gospod jubilant: Boste videli — kleli ste me, zaprli ste mi vrata, izključili ste me — na tej konvenciji pa me boste izvolili za svojega duhovnega vodja! Niso ga izvolili, kajti mandat je dobil duhovnik, ki je po narodnosti Slovak. Gospod jubilant se je bridko zjokal in le težko so ga potolažili. Toliko let dela za narod in za Boga — pa taka nehvaležnost! A dobe se tudi hvaležni verniki. Npr., gospodu jubilantu so kupili farani lep avtomobil. Zbrali so zanj že večkrat kake vsote in mu jih poklonili v darilo. Pač, fara ga ima rada — ker jo je pritegnil in privezal s konopci nase. Prejšnji župnik ni znal tako, zato je bila njegova pot drugačna, — umrl je takorekoč v prognanstvu. In tudi on je trdil, da je delal samo za Boga in za narod!

Francija skrajšala vojaško službo.

Francoska državna zbornica je s 379 proti 145 glasovom znižala prisilno vojaško obveznost z 18 mesecev na eno leto, toda ta postava pride v veljavo šele l. 1929. Svoječasno je trajala prisilna vojaška obveznost skoro v vseh evropskih državah do tri leta stalnega službovanja in tudi dalj. A ljudje so se je že preveč naveličali in bo prej ali slej prestala. Anglija in Zedinjene države jo v mirnem času nimajo, imajo pa jo razum par izjem vse kontinentalne evropske države.

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali (izven kontesta):

Anton Jankovich, Cleveland, O.	11
Mary Prašnikar, Harwick, Pa.	3
Nace Žlemberger, Glencoe, O.	3
Louis Samsa, Cleveland, O.	2
Frank Hershich, Virden, Ill.	2
Frank Žerovec, Kenosha, Wis.	2
Frank Modic, Warren, O.	1
R. M. Kurre, Ironton, Minn.	1
John Jankovich, Barberton, O.	1
Joseph Koenig, San Francisco, Calif.	1
Frank Rataic, Forest City, Pa.	1

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo dopoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrug, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

KAKŠNA SREDSTVA NAM PRIPOMOREJO DO NAPREDKA.

MULBERRY, KANS. — Časi so v Kansasu, kar se premogarjev tiče, slabi. Tudi farmarji niso zadovoljni — slabo jim gre že več let — po mestih, kjer so fabrike, pa vlada depresija. To kar navajam prvo, je naša izkušnja; drugo in tretje razvidimo iz listov in čutimo na sebi.

Slovenski in drugi premogarji v Kansasu ne poznajo prosperitete že vrsto let. Stavke, nestalno delo in izčrpanje tukajšnjih premogovnikov je ustvarilo razmere, v katerih je premogokopna industrija v Kansasu začela životariti in se ne more več povzpeti na vzgor.

Ker so za nas slabi časi, je umevno, da kansaške naselbine v javnem življenju našega delavstva niso več to kot nekoč. Veliko ljudi se je iz tega okrožja izselilo, večinoma v industrialna mesta. Klubi JSZ. v Kansasu, ki so tvorili nekoč njeno trdnjavo, so v povojnih letih, razun enega, prestali, in šele poslednje čase se zopet pojavljajo, toda s težavami, ker je treba delati od kraja. Med našimi rudarji jih je še veliko, ki so socialisti po mišljenju, toda so neaktivni. Mnogo jih je, ki so trenirani agitatorji, toda so stopili na stran in čakajo. Vzlic temu so se v nekaterih tukajšnjih naselbinah klubi JSZ. reorganizirali in obetajo, da ostanejo kljub velikim težkočam bolj vztrajno na pozorišču kakor so bili.

Po vseh teh letih, ko so drveli veliki dogodki socialnega značaja naglo mimo nas, je vsak misleč delavec lahko spoznal, da v borbi za preobrate na bolje hipna navdušenja ne zadostujejo. Treba je predvsem organizacije in vzgoje. Brez drugega je efektivna delavska organizacija nemogoča. Imamo mnoga vzgojna sredstva, a za delavstvo je časopisje najjačje. Imamo svoje liste, nimamo pa radio postaj, kinomatografov itd. Časopisje je najjačji agitator, propagandist, učitelj in tudi najjačji zavajalec, hujšakač, širitelj teme in agent izkoriščevalnega razreda. Vprašanje je, čigav je list, komu služi, in kdo ga urejuje. Delavski listi, kakor sta med nami Proletarec in Prosveta, sta lista ki vzgajata in vodita delavstvo po poti znanja in resnice navzgor. Zaslužita, da ju čitate. Proletarec je glasilo JSZ., bojovni list, ki je vedno v prvih vrstah ne samo proti kapitalizmu kot razredu, ampak tudi proti zavajalnim elementom, ki se mešajo med slovenskim delavskim ljudstvom.

Za Proletarca bi radi v Kansasu veliko storili, a v sedanjih razmerah, katere sem preje opisal, ne moremo. Mi kar nas je zavednih, ga čitamo, in čitajo ga mnogi drugi, ker se jim dopade vsled bogatega, izbranega gradiva. Povesti, ki jih prinaša, so same vredne več kot znaša naročnina.

Apeliramo na delavce v naselbinah, kjer je več zaposlenosti, da delajo za ta list tako kakor zasluži. Zasluži pa, da smo nanj vsi naročeni. Ker je še ti-soče delavcev, ki ga ne čitajo, je naša naloga, da jih pridobimo v krog naročnikov. Jaz verjamem, da je glavni pogoj za povečanje Proletarca povečanje števila naročnikov.

Če vpoštevate, koliko je Proletarec že storil na vzgojnem polju, koliko naših rojakov je obvaroval pred brezvestnimi agenti in izkoriščevalci, in koliko je storil, da naših gospodarskih ustanov niso dobili v roke sebičnejši, boste storili zanj vse kar morete.

Joe Pillich.

IZ JUŽNE COLORADE. — O VPRIZORITVI "HRBTENICE" V PUEBLU.

Komur je okraj Walsenburg, znan, ve, da so tukaj premogovniki. V njih "digamo" in streljamo, za "lon" pa nam dajo toliko, da se preživljamo. Skrbe za nas, kajti če hočemo "digati", moramo imeti streho in hrano. Brez močnih rok bi moral ostati premog pod zemljo. In zato kompanija, to se pravi, Rockefeller, skrbi, da smo prehranjeni, da zaslužimo za obleko, da imamo hiše, cerkve in šole. Tudi zabavo nam preskrbe: veselice v dvoranh, piknike itd. Izdaja list, da ne ostanemo "zadaj", na vsake kvatre pa dobimo lep, ilustriran magazin. Kot vidite, smo z vsem preskrbljeni, torej čemu se bi pritoževali? Mar je treba v takih razmerah učiti maso? Čemu, ko pa vidimo, kako lepo kompanija skrbi in misli za nas! Tudi zato skrbi, da imamo dosti prostega časa!

Tako je z nami majnarji. A tudi onim, ki delajo v delavnicah, v bližnjem Pueblu, ni dobro. Lahko si bi stanje izboljšali, če se bi organizirali v industrialne unije, a to zahteva truda, nekaj stroškov in pa misliti je treba! Pretežno je!, pravimo, in stojimo priklenjeni kakor višnjegorski polž. Socialistično čtivo odklanjamo, ker je pretežno.

Naj se ozrem še na nekaj drugega, kar sem mislil povedati že prej, pa bo tudi sedaj dobro. Boljše enkrat kot nobenkrat. Videli smo v Prosveti oglas, da bo na delavski manifestacijski dan, Prvi maj, vprizorilo društvo "Orel", št. 21 SNPJ. v Pueblu dramo "Hrbtenica". Igralci tega društva so na glasu kot sposobne moči, in tako je prišlo zanimanje za to priredbo tudi do nas.

Kot član SNPJ., in zavedajoč se pomena Prvega maja (zame je samo Prvi maj praznik izmed vseh dni v letu) sem sklenil, da grem v Pueblo in prisostvujem programu priredbe.

Bilo je vroče tisti dan. Niti sedaj, ko smo v juliju, ni tako vroče. "Pueblčanje" (Slovenci in Hrvati) so gotovo veseli tako lepega dne, sem si mislil. Vsaka prireditev je odvisna od udeležencev, ti pa od vremena. Če je slabo, ostanejo doma. V lepem vremenu morajo ali iti na priredbo, ali pa "najti" izgovor.

Po kratki vožnji štirideset milj sem bil v Pueblu. Mesto mi je znano še iz prejšnjih časov. Znancev imam v Pueblu precej. Dospel sem v mesto par ur pred pričetkom predstave. Prosti čas sem porabil za ogled po mestu. Videl sem novi kanal ali strugo. Zares, velika stvar! Na severni strani je nasip, ki gotovo ne bo popustil neglede kako naraste reka. Na južni strani so pobočja, torej se Pueblu ni treba več bati povodnji kakršna jo je doletela pred nekaj leti.

Počasi se odpravim preko mosta nad železniškimi tiri v slavnoznani slovenski Grove, ki mi je znan že od prej. Nekdaj so bili po Grovu saluni, kjer smo pili, plesali in peli. Pa o tem enkrat pozneje. Hodil

sem počasi, da si bi več ogledal, a na Grovu ni nič posebnega. Prišel sem do cerkve, iz katere so baš prihajali "pobožni ljudje". Navada, — nič drugega, sem dejal sam pri sebi. Nameril sem svoj korak hitreje proti dvorani in vstopil. Že vse polno. Le s težavo sem dobil sedež. V dvajsetih minutah, pa je bilo natičeno polno.

Pri vstopu v dvorano smo dobili plakat, "Hands off China", ali nekaj podobnega. Vabili so na njemu na javen shod. "Je prav, da se bore za Kitajce," sem modroval, "toda šele ko se bodo Kitajci naučili upravljati sebe in svojo deželo, kadar bodo znali biti odločni ter se postaviti pred imperialističnim svetom s svojim znanjem, tedaj šele se bodo otrsli imperialistične nadvlade."

Plakati priredbe so naznanjali Prvi maj, in človek je dobil vtis, da bo to prvomajska manifestacija. A na vsi priredbi je bila socialistična edino "Hrbtenica", če se bi jo vzelo kot tako v poštev. Čemu iti preko tako velikega dne? Mar ne bi bilo lepo, ako bi prireditelji poskrbeli, da se bi razpečalo nekaj literature, kakršna je našemu delavstvu v interesu njegove izobrazbe potrebna?

Program se je začel točno ob 8. Dobro — sem dejal, ker vem, da so "zamude" med nami nekaj običajnega. Najprvo seveda pozdravni govor, potem pa je sledila igra. Med dejanji so nastopili tamburaši in pevci.

Pred vsem naj povem, da je moj namen zapisati samo vtise, ki sem jih dobil na tej priredbi, nikakor pa ne pisati kritiko. Še celo v hribih, tisti ki poznamo Pueblo in njene ljudi, smo pričakovali, da bo kdo naznanil imena igralcev ter druge nastope. Pueblski Old Timer bi to prav lahko opravil. Igralcem v "Hrbtenici" smo poslali rudarsko opravo majnarji.

Videlo se je, da naš narod zelo "lajka" petje. Mešan zbor mladih pevcev se je udeležencem takoj priljubil. Pel je tudi "Prešern". Povedali so mi, da sedaj, ko ni več Jermana, je njegov naslednik Ed. Mensinger.

Prva točka: Dva majnarja sta deklamirala "Ludlow". Blaž Kirin je bil tako miren, kot da je resničen kip. O igri rečem, da nisem pričakoval, da bo tako dobro vprizorjena. Vloge so bile pravilno razdeljene. Npr., Blaž Kirin ne bi mogel dobro igrati v vlogi jamskega vodja, in Martin Miklič bi ne bil na mestu v vlogi Kopitarja. Najbolj mi je ugajal Joe Hočvar ml. v vlogi Tončka. Nekaj neprisiljenega je bil njegov nastop.

Deja sem, da je bila igra v celoti dobro vprizorjena. A bile so hibe, ki se bi z boljšo vajo mogle odpraviti. Nekaterim prizorom je primanjkovalo živahnosti. Igralec mora igrati naturno — mora se poglobiti v tip kakršnega igra, ne pa samo govoriti priučene besede. Znano mi je, da ima "Orel", odnosno pueblska naselbina dobre igralske moči, ki bi lahko spravile marsikaj težjega na oder. Volje je treba, pa bo tudi ta največja slovenska naselbina na zapadu dosegla na prosvetnem polju prvenstvo kakor ga imajo nekatere druge.

"Hrbtenico" sem čital preje v "Prosveti", zato mi je bila znana. Čudno pa se mi je zdelo, ker so bili ob priliki te vprizoritve nekateri stavki izpuščeni.

Nič se nisem kesel, ker sem posetil "Orlovo" priredbo. Kaj takega Slovenci v tej državi nimajo priliko videti vsak dan. Zato pa, Orlovci, kadar zopet kaj priredite, pridem pogledat. — *Coaldigger*.

PRVI SHOD, NA KATEREM JE GOVORIL S. ANTON KRISTAN, SE JE VRŠIL V WAUKEGANU.

WAUKEGAN, ILL. — V soboto 9. julija se je vršil prvi shod, na katerem je govoril s. Anton Kristan, ki je prišel v Ameriko, da prouči tukajšnje združne organizacije in pa gospodarsko in politično delovanje ameriških Slovencev. Povrne se iz New Yorka 1. avgusta, medtem pa bo nastopil na raznih shodih, ki se vrše pod avspicijo klubov JSZ.

Waukeganski shod je bil sklican v naglici. Oglašali smo ga v teku par dni kolikor smo največ mogli. Udeležilo se ga je okrog sto oseb. Predsedoval je s. John Mahnich, ki je pojasnil pomen shoda. S. A. Kristana je v kratkem nagovoru predstavil s. F. S. Tauchar, na kar nam je ta podal sliko gospodarskega in političnega položaja v Jugoslaviji, stanje delavskega gibanja na Slovenskem, in pa vlogo in pomen združništva. Po govoru so bila stavljeni nanj razna vprašanja, na katera je vsakemu povoljno odgovoril. S. A. Kristan je večak v kooperativnem gibanju, predsednik Zdržne banke v Ljubljani, predsednik mnogih drugih združ, žurnalist, avtor in predavatelj — taki gosti pa so med nami redki.

Pred shodom je obiskal slovensko združno prodajalno in finsko zadrugo ter si ogledal Slovenski narodni dom. Po shodu je bil gost s. Gantarja. — *Poročevalec*.

VODITELJ SLOVENSKEGA ZADRUŽNIŠTVA BO GOVORIL NA SHODU V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — V četrtek 14. julija ob 7:30 zvečer sklicuje poseben odbor JSZ., v dvorani SNPJ., 2657 S. Lawndale Ave. shod, na katerem bo govoril s. Anton Kristan o razmerah na Slovenskem, odnosno v Jugoslaviji. Anton Kristan je eden najboljših poznavalcev položaja ne le v Jugoslaviji, ampak tudi drugod; prilike, da bi taki moške govorili na naših shodih, so redke. Slovenskemu delavstvu v Chicagu se nudi v četrtek 14. julija, v ohijskih in pennsylvanskih naselbinah nastopi pozneje, v Waukeganu, Milwaukeeju in Sheboyganu pa je govoril pretekile dneve.

Vstopnina na shod v Chicagu je 25c, določena, da pokrijemo najemnino dvorane in tiskovine.

Opozorite na ta shod tudi znance, če niso čitali naznanil.

V torek 12. julija se je vršil v dvorani SNPJ. banket, na katerem je bil častni gost s. Anton Kristan. Udeležila se ga je tudi večina članov gl. odbora S. N. P. J., ki so imeli ta teden svoje zborovanje, mnogo članov kluba št. 1, člani srbskega kluba št. 20, in več somišljenikov. Več o tem banketu prihodnjič. — *P. O.*

VELIKA UDELEŽBA NA MILWAUŠKEM SHODU, NA KATEREM JE GOVORIL A. KRISTAN.

MILWAUKEE, WIS. — Dasi je bil shod, ki se je vršil v nedeljo dopoldne 10. julija sklican v teku par dni oglašanja, se ga je udeležilo nad dve sto oseb. Mnogo zasluge gre "Vestniku", ki je s svojim naznanilom dosegel pravočasno milwauško publiko, tako da je izvedela o shodu in se ga udeležila. Predsedoval je s. Frank Novak, urednik "Vestnika", ki je v svojem nagovoru pojasnil pomen shoda, pozdravil v imenu kluba št. 37 JSZ. Antona Kristana, in nato predstavil Chas. Pogorelca, kateri je govoril o delu Jugoslovanske socialistične zveze in njeni izobraževalni akciji.

Ko je končal, je bil predstavljen Anton Kristan, ki je v uro trajajočem govoru obrazložil razmere v Jugoslaviji, opisal delovanje sedanjih gospodarskih, strokovnih in političnih organizacij ter njihov razvoj, in izvajal, po kakšnih potih bi moralo delavstvo iti, ako hoče doseči ekonomsko in politično osvobojenje.

Govor je bil zanimiv in navzoči so mu sledili z največjo pozornostjo.

Na koncu shoda se je nabralo za pokritje stroškov \$30.81. Prodalo se je tudi precej knjig iz založbe JSZ.

Bila so stavljenja na govornika razna vprašanja, na katera so bili dani točni in zadovoljivi odgovori.

Ob tej priliki je s. A. Kristan obiskal urade milwauškega socialističnega dnevnika "Milwaukee Leader" in druge socialistične ter unijske urade. Posetil je tudi nekatere naše rojake, v kolikor mu je dopuščal čas, tiskarno "Vestnika" in par slovenskih podjetij.

"Milwaukee Leader" je priobčil o A. Kristanu precej dolgo poročilo, enako "American Appeal" in nekateri drugi listi. V ponedeljek zvečer je govoril na shodu v Sheboyganu. — C. P.

Datumi shodov v državi Ohio, na katerih bo govoril Anton Kristan.

Pripravljalni odbor JSZ., ki ima nalogo aranžirati shode, na katerih predava s. Anton Kristan iz Jugoslavije, je določil, da se bodo shodi v ohijjskih naselbinah vršili na sledeče dneve:

Cleveland, v soboto 16. julija ob 8. zvečer v Slovenskem narodnem domu.

Collinwood, v ponedeljek 18. julija ob 8. zvečer v Slovenskem delavskem domu.

Cleveland, O., v torek 19. julija v Slov. nar. domu, posebno predavanje o zadrugištvu.

Barberton, v sredo 20. julija ob 8. zvečer v dvorani samostojnega društva "Domovina".

Podrobnosti bodo sporočene v dnevniku "Enakopravnost", ki sodeluje s tem odborom pri oglašanju shodov.

S. Anton Kristan, ekonom in veščak v zadrugištvu, organizator in delavski politik, je prišel v Ameriko, da prouči tukajšnje gospodarstvo kolikor mu bo čas ki ga more porabiti tukaj dopuščal, in pa, da se seznani z nami ter z delom naših organizacij.

Eksekutivi JSZ. je sporočil, da je ob tej priliki pripravljen nastopiti na številu shodov, kolikor jih bo v teku pjegevega bivanja v tej deželi mogoče sklicati, in eksekutiva se je te prilike poslužila, izvolila poseben odsek in ta dela, da se izrabí v prid skupnega dela ves čas ko bo Anton Kristan med nami.

Vsa Anton Kristanova predavanja so znanstvena in gospodarskega značaja. Vsi dosedanji shodi so bili uspešni in predavatelj je bil povsod sodružno sprejet.

Pripravljalni odbor bi rad v Ohiju aranžiral za A. Kristana več shodov, tako da bi imeli rojaki po vseh večjih naselbinah priliko seznaniti se z njim, toda ker čas tega ne dopušča, apeliramo na vse, da posetijo shode, ki se bodo vršili na gori označene datume. — Pripravljalni odbor.

Kampanja za razširjenje "Proletarca".

I. KVOTNI OKRAJ.

Cleveland, Collinwood in okolica, vključivši Newburg in West Park. Kvota: 500 naročnin.

	Število poslanih naročnin	Celoletne naročnine
Klub št. 27, JSZ., Cleveland ...	50	39 ½
Klub št. 49, JSZ., Collinwood ...	49	37
Skupaj	86	65 ½
Manjka do kvote 423 ½ naročnin.		

II. KVOTNI OKRAJ.

Pennsylvania (vse naselbine). Kvota 350 naročnin.

Anton Zornik, Herminie	25	18 ½
Klub t. 118, Canonsburg	19	18
Joseph Pompe, Burgettstown . . .	10	9
Anton Maslo, Greensboro	9	5 ½
John Langerholc, West Newton . .	4	4
John Rednak, No. Braddock . . .	8	4
Geo Smrekar, Aliquippa	4	3 ½
John Lamuth, Muse	5	3
L. Zgonik, Avella, Pa.	2	2
John Ban, Pittsburgh	2	1 ½
Frank Bregar, Avella	2	2
Skupaj II. kvotni okraj	90	71
Še manjka do kvote 279.		

III. KVOTNI OKRAJ.

Chicago in okolica. Kvota 200 naročnin.

Klub št. 1 JSZ. Chicago	91	69 ½
John R. Sprohar, Cicero	7	7
Skupaj	98	76 ½
Še manjka do kvote 123 ½ naročnin.		

IV. KVOTNI OKRAJ.

Detroit in okolica. Kvota 150 naročnin.

John Lamuth, Detroit	6	6
John Vitez, Detroit	5	5
Rudolph Potochnik, Detroit . . .	2	2
Skupaj	13	13
Še manjka do kvote 137 naročnin.		

V. KVOTNI OKRAJ.

Milwaukee, West Allis, Kenosha, Racine in okolica.

Kvota 150 naročnin.

Joseph Radelj, West Allis	31	26 ½
A. Susnik, Milwaukee	4	3
Skupaj	35	29 ½
Še manjka do kvote 120 ½ naročnin.		

VI. KVOTNI OKRAJ.

Zapadne države. Kvota 100 naročnin.

Klub št. 15, Sublet, Wyo.	14	14
Frank Boltezar, Pueblo, Colo. . .	7	6 ½
John M. Stonich, Pueblo, Colo. . .	2	2
Skupaj	23	22 ½
Še manjka do kvote 77 ½ naročnin.		

VII. KVOTNI OKRAJ.

Južni in centralni Illinois. Indiana. Kvota 100 naročnin.

Christina Omahne, Clinton, Ind. .	5	5
Klub št. 47, Springfield, Ill. . . .	2	2
Skupaj	7	7
Še manjka do kvote 93 naročnin.		

VIII. KVOTNI OKRAJ.

Vzhodni Ohio, N. Y. in W. Va., Barberton, O., Girard, Warren, Lorain in drugi kraji v okrožju teh naselbin.

Kvota 100 naročnin.

Fr. Petavs, Little Falls,	7	5
Fr. Gregorin, Little Falls,	9	7 ½
John Tancek, Girard, O.	10	8
John Kosin, Girard, O.	20	20
Skupaj	46	40 ½
Še manjka do kvote 59 ½ naročnin.		

IX. KVOTNI OKRAJ.

Waukegan in North Chicago, Ill. Kvota 70 naročnin.		
Klub št. 45, Waukegan, Ill. ...	16	14
		14

Se manjka do kvote 56.

X. KVOTNI OKRAJ.

Vse naselbine v Kansasu. Kvota 60 naročnin.		
Martin Gorenc, Arma, Kans.	11	9
		9

Se manjka do kvota 51 naročnin.

XI. KVOTNI OKRAJ.

Vse naselbine v Minnesoti. Kvota 60 naročnin.		
Jos. Sterle, Chisholm	3	3
Max Martz, Buhl, Minn.	2	1
	5	4

Se manjka do kvote 56 naročnin.

XII. KVOTNI OKRAJ.

Sheboygan, Wis., in okolica. Kvota 60 naročnin.		
Anton Debeve, Sheboygan	4	3½
Joseph Krainz, Sheboygan	10	10
Skupaj	14	13½
Se manjka do kvote 46½ naročnin.		
Skupaj vseh naročnin dosedaj . . .	457	374
Se manjka do kvote 1526 naročnin.		

Člani klubov ki so se udeležili kampanje v celoti, dobili naročnin.

KLUB ŠT. 1.		Ernest Bajec .. 2 2
A. F. Zagar	32 26½	Louis Krašna .. 1 ½
Fr. Udovich	16 13½	
KLUB ŠT. 49.		
Chas. Pogorelec	9 8½	Lawrence Selak .39 31½
John Olip	5 2½	John Bozich .. 9 6½
Mike Svigel	3 3	
KLUB ŠT. 45.		
D. J. Lotrich	3 3	John Malovsich 9 8½
Fr. S. Tauchar	2 2	Martin Judnich 6 5
Fr. Zaitz	3 2½	Frances Zakovšek 1 1
Vinko Ločniškar	2 1½	
Fr. Omahen	1 1	
KLUB ŠT. 118.		
KLUB ŠT. 27.		Marko Tekave .. 7 7
John Krelbelj	37 29	John Chesnik .. 7 6
Louis Zorko	5 4½	John Jereb 3 3
Tony Kukovatz	3 2	
KLUB ŠT. 47.		
Frank Mikše	2 2	Joseph Ovca .. 2 2

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 7. julija 1927.

Navzoči od eksekutive, Frank Alesh, Geo. Maslach, Filip Godina, F. A. Vider, F. S. Tauchar, Frank Zaitz. Od nadzornega odbora JSZ., Blaž Novak, D. J. Lotrich, Peter Kokotovich. Od prosvetnega odseka, Chas. Pogorelec, Andrew Kobal. Od nadzor. odbora slov. sekcije, John Turk, Frank Udovich. Tajnik JSZ., Chas. Pogorelec. Gostje: Anton Kristan iz Ljubljane, predstavnik združništva na Slovenskem; Vincenc Cainkar, predsednik SNPJ.; Ivan Molek, član uredništva "Prosvete"; Albert Hrast iz Milwaukeeja; Andrew Miško in Anton Vičič.

Za predsednika seje izvoljen Filip Godina.

Zapisnik prejšnje seje sprejet kot čitan.

Dopisi: Tajnik Pogorelec prečita pismo iz urada Debs Memorial Radio Fund, v katerem nam sporočajo o dosedaj izvršenem delu, ki zadovoljivo napreduje.

Poročilo tajnika. — S. Chas. Pogorelec pravi, da se je vršila prejšnja seja dne 22. junija, ki je rešila vse nujne zadeve, ta pa se vrši, ker imamo v svoji sredi s. Antona Kristana. Želja prejšnje seje je bila, da s. Anton Kristan pride med nas in nam da svoja sporočila. In vsled tega je sklicana ta seja.

Predsednik seje podeli nato besedo s. Anton Kristanu, ki je dejal, da ga veseli, ker je med nami. Nje-

gov namen je, da se pogovori z nami o vsem važnem. Prihaja kot legitimni zastopnik socialističnega in združnega gibanja na Slovenskem. Naslikal nam je situacijo kakršna danes je na Slovenskem in v Jugoslaviji v splošnem — bodisi s političnega kakor z gospodarskega vidika. Opisal nam je zgodovino razkolov v delavskem gibanju na Slovenskem, ki je šlo skozi težke krize, in se danes vrača v prerojenje. Strokovne organizacije se združujejo; pritiski za povratek k enotnosti se opažajo vsepovsod. Pojasnil nam je položaj med strokovnimi organizacijami (sindikati), položaj kakršen vlada v raznih delavskih političnih frakcijah in o splošnem gospodarskem in političnem položaju v Jugoslaviji. Podal nam je sliko o delu "Svobode" na kulturnem in sportnem polju, v kateri so združene vse delavske socialistične struje na Slovenskem.

Opisal je tej seji tudi takozvani komunistični val v Jugoslaviji, in dejal, da so imeli tisti komunisti, ki so hoteli koristiti delavski stvari, najboljše namene, oni pa, ki so komuniste pod masko komunizma izrabili, pa najslabše. Posledice razkolov so težke, in danes šele lahko računamo, koliko nas stanejo — namreč, koliko je delavstvo na škodi ker ni znalo v kritičnih dneh ohraniti enotnosti.

Referatu s. A. Kristana so navzoči sledili z največjo paznostjo in zadovoljstvom.

S. Zaitz izvaja, da je med ameriškim jugoslovanskim delavstvom in med onim v Jugoslaviji preveč odtujenosti, vzroki, da si nismo bližji, pa so v glavnem na oni strani. "Stari kraj" nas pozna največ radi veličanstva dolarja. "Poskušajte pomagati," nam pišejo od te ali one strani, nočejo pa, da nam bi obljubili sodelovanje. Izvaja, koliko so ameriški slovenski delavci, in kar se socialističnega gibanja tiče, tudi drugi jugoslovanski delavci, storili za sodelovanje s kraji, v katerih so se rodili — ni jim pa ta kraj nikoli nudil v povračilo tistega sodelovanja, ki bi ga jim moral. To je povzročilo odtujenje. Govori o našem in o starokrajskem časopisju, in koliko bi ameriško slovensko delavstvo lahko koristilo slovenskim socialističnim listom kateri izhajajo v domovini, če bi bili mi tukaj sigurni, da bodo izhajali redno. Če je tukaj usajena napram staremu kraju nezaupnost, je vzrok tam, ne med nami.

Pravi, da omenja te stvari zato, da bodo našemu gostu jasnejše, in jih bo lahko obrazložil doma, ko se vrne.

Opisuje nato J. S. Zvezo, ki je bila med vojno, oziroma po vojni zelo razrahljana in oslABLJENA, kakor več ali manj vse delavske organizacije v tistem času. Izgubili smo hrvatsko sekcijo, srbska pa, ki je ostala v nji, je šibka. Slovenska je ostala ves čas samo socialistična in ni kolebala v ekstremih. Ta sekcija je dala JSZ. poznejša leta toliko življenja, da je bila v socialistični stranki nekaj let izmed vseh najaktivnejša in celo najjačja narodnostna federacija. Komunisti so pač organizirali svoj naval tudi med slovenskim delavstvom, s katerim so prizadejali mnogo bojev, usejali v razne naselbine razdore, a cilja, razbiti našo federacijo ter uničiti njeno glasilo, niso dosegli, in zase nobenega uspeha.

A. Kristan odgovarja, da so mu aktivnosti našega delavstva v Ameriki poznane, in da je o njih precej pisal, npr. v reviji "Pod lipo". Zase ve, da se ni obračal na ameriško delavstvo za nikakršno pomoč; tudi ve, da so organizacije, pri katerih je na odgovornih mestih, vedno pripravljene sodelovati. Na pisma so odgovarjali točno in vsakemu ki je želel odgovor. Če

pa so se ameriški sodrugi tu in tam obračali na ljudi kateri jim sodelovanja niso mogli ali pa niso hoteli dati, ali pa dali napačnega, ni to krivda onih, ki bi delali z nami, če se bi jih vprašalo. Pojasnuje nato gotove zadeve, ki jih je omenil s. Zaitz, naprimer o knjigarnah, listih itd.

Kokotovič pravi, da mu je ljubo, ker je dobil priliko, da se je s sod. A. Kristanom osebno seznanil. Njegovo delovanje mu je poznano iz listov. Kakor je preje s. Zaitz pojasnil gostu položaj med slovenskim delavstvom, tako ga mu je s. Kokotovič med hrvatskim in srbskim. Srbski sodrugi v Ameriki so poslali po vojni pokretu v stari kraj par tisoč dolarjev; sodelovali so gmotno kakor moralno s socialisti v Srbiji in na Hrvatskem v povojni dobi toliko kakor nikoli poprej. Srbsko delavstvo v tej deželi bi najbolj potrebovalo svoj list. Imeli so jih že več, a je vsaki prenehal. Slovenski sodrugi so pomagali kar so mogli, a srbska sekcija ima poteškoče, ker nima v svoji sredi sposobnega, močnega urednika in intelektualca, ki bi bil v stanju vztrajati.

Cainkar pravi, da smo imeli s starim krajem že mnogo opravkov, ne moremo pa biti zadovoljni s kooperacijo, ki so jo nam nudili, oziroma jo nam niso nudili od tam. Prepogostoma se je dogajalo, da nam niso hoteli niti odgovarjati na naša pisma. Zato je prav, da je prišel med nas s. Anton Kristan, da se z njim pogovorimo in to nam bo lahko. Nato omenja zapisnik prejšnje seje, in se čudi, kako so gotovi stavki, ki se nanašajo na s. A. Kristana, sploh prišli v zapisnik.

Godina pojasnuje, da je s. Udovič dvomil, če je s. A. K. član stranke ali celo predstavnik pokreta, in za svoj dvom je navajal razloge iz izkušenj.

Udovič pravi, da se mu ni dopadlo ker je stvar v zapisniku, kajti če ni v njemu vsega o čemur se razpravlja, bi bilo dostikrat bolje, da se tudi izčrpka ne bi objavilo.

Zaitz pravi, da zapisniki naših sej pokazujejo v izčrpu njihov potek, mišljenja posameznih članov ki se pojavijo v razpravah, in pa zaključke. Razprava na prejšnji seji ni bila protivna s. A. K., pač pa obratno. Med nami je Anton Kristan dobrodošel in videl bo, da bo imel povsod kamor bo prišel med naše delavstvo, prijazen sprejem.

Kristan: Ni potreba besed, kajti mene ni tisto čisto nič vznemirilo in se nad nikomur ne hudujem. Je čisto prav, da hočejo biti ljudje na jasnem.

Godina vprašuje Kristana, kakšna je forma delavskih političnih organizacij v Jugoslaviji, odnosno na Slovenskem, to je, ali imajo direktne člane, ki so kot taki organizirani v stranki. Odgovarja, da sestoje iz članov, ki jim direktno pripadajo. Plačujejo članarino in odločujejo na svojih sejah in zborih o delu in problemu svoje organizacije, oziroma stranke. V članstvu niso močne, čemur so seveda krivi razdori in pa razkopanost pokreta na struje.

Maslach pravi, da je o A. K. mnogo čital; prečital je npr. njegov članek v reviji, ki jo izdajajo sodrugi v Sarajevu. Ga veseli, da je nas posetil, in upa, da dobi med nami najboljše vtise. Ko se vrne, naj zagotovi sodruge v Bosni iz Srbije, da so srbski socialisti v Ameriki aktivni kolikor v razmerah v katerih se gibljejo morejo biti.

Zaitz vprašuje o vsedelavskem zletu v Ljubljani. Kristan odgovarja, da je bil impozantna manifestacija; zaključil se je brez neprilik, udeležba velika in vtisi dobri. Gre se namreč predvsem zato, da se doseže enotnost, in ta zlet je pokazal, da delavstvo na Slovenskem gre v enotnost. Manifestacijo so skušali motiti takozvani dekalisti, a niso uspeli.

Godina vprašuje glede Ljuske tiskarne v Mariboru z ozirom na vlogo, ki jo ima v nji JRZ. A. Kristan odgovarja, da je vloga popolnoma varna; opisal je nato stanje z ozirom na to transakcijo, kako se je izvršila in podobno. Zaključek seje.

Z VSAKIM LETOM

raste naša dolžnost in odgovornost napram velikemu številu onih, kateri stopnjema vlagajo svoje prihranke v hipoteke (mortgage) in bonde, katere mi prodajamo.

To velja posebno v današnjih časih, ko morajo biti imetja oprezno in razumno ocenjena, kar je mogoče le z večletno prakso, brez katere ocenitve ne bi mnogo veljale.

Posamezni vlagatelj nima tehkušenj, v katere se mi že 40 let posebno poglobljamo.

Denarne pošiljkatve
v Jugoslavijo po zemo
zmernih cenah.

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

ZAUPAJTE SVOJE POSLOVANJE NAŠIM DOLGOLETNIM SKUŠNJAM.

Kansaške naselbine beležijo v našem gibanju vedno večje uspehe.

Konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ., ki se je vršila v nedeljo 26. junija v Edisonu, Kansas, je bila ena največjih, najživahnejših in najbolj konstruktivnih, kar smo jih imeli po vojni. Zastopani so bili na nji štirje klubi JSZ., in štiri društva Izobraževalne akcije JSZ. ter večje število gostov. Udeležba je bila torej jako dobra, kajti poleg zastopnikov je bilo navzočih mnogo somišljenikov, ki so s svojim sodelovanjem pripomogli k uspehu. Zanimiv

pojav med nami je tudi ta, da se je te konference udeležilo mnogo žensk.

Povabilu za udeležbo sta se tudi odzvala godba in pevski odsek društva "Sunflower" št. 609 SNPJ. v Armi. Društvo obstoji iz slovenske mladine in je bilo ustanovljeno pred nekaj meseci. Mladina nam je pokazala, kaj je zmožna napraviti. Dasi šele na novo organizirani, so nam ob pričetku seje izvrstno zaigrali tri komade in zapeli več pesmi v slovenskem in angleškem jeziku. Od udeležencev so želi burno pohvalo.

Na seji se je razpravljalo o reorganiziranju socialističnih klubov po naselbinah, kjer jih še ni, o potrebi, da zopet zbudimo tukajšno ameriško delavstvo, da sodelujejo z nami, za vpostavitve socijalističnega "tiketa" pri prihodnjih volitvah. Razpravljalo se je o

Telefon na stan.: Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK ODVETNIK

Urad: 127 N. Dearborn St.
soba 805

CHICAGO,

ILLINOIS.

Telefon Central 5999.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213

Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

MAX SLANOVEC

krojač in trgovina moške oprave.

Se priporočam rojakom

528 E. 152nd St., Collinwood, O.

BARETINCIC & HAKY POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VAM SE BO IZPLAČALO!

Ako hočete imeti čevlje popravljene lično, trpežno, ter po zmerni ceni, jih prinesite k meni v popravilo. Delo jamčeno. — Se priporočam rojakom.

FRANK DACAR,

5906 St. Clair Ave.,

CLEVELAND, O.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali amerišanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se tople priporočam.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

važnosti delavskega časopisja, Izobraževalni akciji J. S. Z. itd. Glede kampanje za delavsko radio postajo z imenom WDEBS se je sklenilo, da se obširnejše razpravlja na prihodnji seji.

Sklenjeno je bilo, da se priredi veselica v soboto večer dne 30. julija, v Edisonu. Začetek ob 4 popoldne.

Prihodnja konferenca se vrši drugo nedeljo v avgustu ob dveh popoldne v Frontenacu. Godbeni in pevski odsek društva "Sunflower" sta pa obljubila, da zopet prideta na našo prihodnjo konferenco in nas razveselita z godbo in petjem.

V ta namen je društvo "Celje" št. 27 SNPJ. zaključilo, da prispeva za pokritje stroškov \$5, kar znači, da naše delavstvo zna ceniti delo svoje mladine. Kajti to je le en dokaz izmed mnogih, da bo dobila za svojo delo vso moralno in po možnosti gmotno podporo.

Somišljenike in prijatelje napredka vabimo, da posetijo našo veselico v Edisonu in prihodnjo konferenco v Frontenacu. — Anton Šular.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu v Slovenskem Del. Domu, 15333 Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se sej redno, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — Tajnik.

Zahteva življenja na prostem.

Skozi zadnjih 20 let se je način našega življenja popolnoma spremenil. Sedaj živimo v avtomobilski dobi. Koncem leta 1926 je bilo v Zed. državi 19,469,676 osebnih avtomobilov in 2,876,781 truckov, skupaj 22,342,457 avto-kar. Kana da jih je imela 820,222. Ko vozite karo, rabite moč. Že-

lodec vam ne sme delati neprilike. Trinerjevo zdravilno grenko vino je izborno zdravilo za želodec tudi v poletnem času. Drži odvajalni organizem v čistem stanju, izboljša tek in ves sistem. "Johnson, Utah, dne 28. maja 1927. Trinerjevo zdravilno grenko vino me je zelo ojačalo. Vaš, Julius Mackelprang." Dobite ga v vsaki boljši lekarni in v trgovinah zdravil. — V tem letu bodo komarji težka muka. Trinerjev Fli-Gass jih pokonča v trumah. Pint 75c, po pošti 90c. Če ga ne dobite v sosesčini, pošite na Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Naročajte knjige iz "Proletarčeve" založbe.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VIŠNJEVA REPATICA , (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HIBE , (Alexander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
ZABAVNA KNJIZNICA , zbirka povesti in értic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA , (J. S. Baar) roman, broširana	.75
ZADNJI VAL , (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALOL (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZLOČIN IN KAZEN , (F. M. Dostojevski) II. zv. vezana	2.50
ZAPISKI IZ MRTVEGA DOMA , (A. M. Dostojevski), dva zv., vez. v platno	2.25
ZA SREČO , povest, broširana	.45
ZELENI KADER , (I. Zorec), povest, broš.	.45
ZENSKA PISMA , (M. Prevost), broš.	.60
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE , (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLATARJEVO ZLATO , (A. Šenon), vez.	1.20
ZENINI NAŠE KOPENELE , (Rado Murnik), broširana	.30
SLOVENSKI PISATELJI : FRAN LEVSTIK , zbrani spisi, vezana	1.25

FRAN ERJAVEC , zbrani spisi, vezana	2.00
JOS. JURČIČ , zbrani spisi, II. zv. vezana	1.50
III. zv. vezana	1.50
IV. zv. vezana	1.25
V. zv. vezana	1.00
VI. zv. vezana	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50

PESMI IN POEZIJE.

BASNI , (Jean de la Fontaine, in francoske prevlel I. Hribar) vezana	1.00
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA , (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE , (Fran Levstik), vezana	.90
POHOESKE POTI , (Janko Glaser), broširana	.35
PRESERNOVE POEZIJE , vez.	.75
SLUTNJE , (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE , od Vodnika do moderne, (C. Golup), broš. 90c, vez.	1.25
STRUP IZ JUDEJE , (J. S. Ma-char), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA , pesmi, broširana	.65
SOLNCE IN SENCE , (Ante Debeljak), broširana	.50
SVOJEMU NARODU , Valentin Vodnik, broširana	.35

SLEZKE PESMI , (Peter Bezruč), trda vezba	.50
TRBOVLJE (Toma Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EX SIBERIA , (Voje-slav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE , (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA , (Leonid Andrejev), broširana	.50
BENESKI TRGOVECI , (Wm. Shakespeare), vezana	.75
CARLJEVA ZENITEV-TRIJE ZENINI , (F. S. Tauchar), dve šalo-igre, enodejanske, broširana	.25
GOSPA Z MORJA , (Henrik Ib-sen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASIJ , drama v 3 dejanjih	.75
JULIJ CEZAR , (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH , (Wm. Shakespeare), vezana	.75
NAVADEN ČLOVEK , (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
NOČ NA HMELJNIKU , (Dr. I. Lah), igra v treh dejanjih, broširana	.35
OTHELLO , (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTICNE DUSE , (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85